БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 187 (13503) | 1971 оной августын 10, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Һуурин газарнуудай соёл культура саашадань дээшэлүүлхэ, болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха талаар хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхэ тухай

...ядай АССР-эй Министрнүү-... Совет һуурин газарнуудай со-...льтура саашадань дээшэ-..., болбосон түхэлтэй болго-... ногооруулха талаар хоёр жэ-... добтолго эмхидхэхэ тухай ... һаяхан баталан абаа.

...үүлэй жэлнүүдтэ республикын ...удай, хүдөө тосхонуудай, ...ришэдэй поселогуудай со-...льтура саашадань дээшэ-..., болбосон түхэлтэй болго-... ногооруулха талаар нилээд ажал хэгдээ гэжэ республи-... Министрнүүдэй Соведэй тог-... дотор хэлэгдэнэ. Олохон го-..., хүдэлмэришэдэй посело-... болон тосхонууд генеральна ...дэй ёһоор баригдана, тос-... городуудта мүнөө үеын за-...ай байшангууд, һургуули-..., клубууд болон кинотеатр-..., эмнэлгын газарнууд, хүүгэ-... ясли, саадууд, стадионууд, ...вна барилганууд бодхоогдо-...йна. Городуудай, хүдөө ню-... түхэл шарай үндэһөө-... хайжарна.

... хамта, городуудые, ...ришэдэй поселогуудые, нютагуудые болбосон түхэл-... болгохо, ногооруулха талаар ...һан арга боломжонууд хү-...рэглэгдэнэгүй гэжэ респуб-... Министрнүүдэй Совет тэм-...нэ. Һуурин газарнуудай соёл ...ура дээшэлүүлхэ, болбосон ...й болгохо, ногооруулха ...ада олохон аймагуудта зо-... анхарал хандуулагданагүй. ...йра бариха, коммунальна, ...рно-ажаһуудалай барилга-... бодхоохо түсэбүүд саг үр-... дүүргэгдэнэгүй. Хүн зоной ... суглуулжа, кооперативна ...йра бариха, тэрэшэлэн кол-...дай, мүн жинрэй хүнүүдэй ... зөөреэр гэр байра бариха ...нгалтагүйгөөр ябуулагда-...

...э хэдэн городуудта, хүдэл-...дэй поселогуудта инженер-... барилгануудые бодхоолго, ...аяа уһанай сорго, канализа-...ю соргонуудые таталга, хар-...дые барилга, байрын гэр-...е. промышленна барилга-...е бодхоолго мүнөөнэй эрил-...дһээ, хүн зоной олошорол-... хээгдэнэ. Гэр байра нэгэ ...аа суурялаар хангаха, ду-...лха асуудал удаанаар ...этдэнэ.

...хон колхоз, совхозуудай гол ...ууудые барихын тула мүнөө ... генеральна түсэбүүд зо-...огүй байһаар. Тиигэжэ гэр ...ууд түсэбгүйгөөр бодхоог-... Хүдөөгэй зарим тосхонууд ...р байдалтай: байрын гэр-... газаагуурхи барилгануу-... хуушаржа һандаранхай, за-...үй. Үйлсэнүүд болбосон ... болготдоногүй. Ниитын, ... тус айлнуудай санузел-... уһаадаһа хаяха нүхэнүүд ...дэнэгүй. Тиигэжэ хүдөө ...удтахи бог шорой саг соо-...рлэгдэдэггүй байна.

...дай депутадуудай ню-... Соведүүдэй олохон гүйсэд-... городууд, хүдэлмэришэдэй ...уд болон нютагуудай түхэл ... һайжаруулха, болбосон ...й болгохо асуудалда һана-...сэд табидаггүй байна. Хүдөө ...удые ногооруулха, тэрэ ... модо тарилгын парк-... бии болгохо, тариһан мо-... бүрин бүтэнөөр ха-...лха асуудалда зохихо ан-... табигданагүй. Хүдөө нюта-... болбосон түхэлтэй болго-... ногооруулха ажалда хүн зон, ... өмхинүүд багаар хабаа-...дана.

...бликын коммунальна ажа-... министерство һуурин газар-... болбосон түхэлтэй болго-... түлөө городуудай, аймагай ...хонуудай хоорондо, хүн ... культурна эрилтэ һайнаар ... тула коммунальна пред-...удай, комбинадуудай, ...ленинүүдэй, предприяти-... гэр байрын коммуналь-...агуудай хоорондо социалис ... үргэнөөр дэлгэрүүлжэ ...агүй.

...ядай АССР-эй Верховно ... нэгэдэхи сесси «Ажалша-... депутадуудай нютагай Со-... ажалые КПСС-эй XXIV ...ын шиидхэбэринүүдэй үндэ-... һайжаруулха хэмжээнүүд ... тогтоол баталан абахадаа. ...удай, аймагуудтахи түб ...нуудай, хүдэлмэришэдэй по-...удай, мүн бусад һуурин га-...удай соёл культура дээшэ-лүүлхэ, болбосон түхэлтэй болгохо талаар эрид шууд хэмжээ абахыень, тэдээнние ногооруулхын тула ехэ ажал хэхыень ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдые уялгалһан байгаа. Дээрэ дурсагдаһан хүдэлмэри бэелүүлхын тула предприятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүдые, республикын олониитые үргэнөөр хабаадуулха шухала гэжэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Энэ зорилгоор 1971 оной июльһээ 1973 оной июль хүрэтэр городуудай, аймагуудтахи түб тосхонуудай, республикын поселогууд болон хүдөө нютагуудай соёл культура саашадань дээшэлүүлхэ, болбосон түхэлтэй болгохо талаар хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхэ шухала гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Совет тоолоно.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоолые дүүргэлтэ болгон, республикын Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол баталан абаа.

Город бүхэние, хүдэлмэришэдэй поселогууд болон тосхонуудые ойрын жэлнүүдтэ болбосон түхэлтэй болгохын түлөө тэмсэхэ гээшэ ажалшадай депутадуудай, городской, аймагай, сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдэй, республикын министерствэнүүд болон зургаануудай, предприятинуудай, организацинууд болон эмхи зургаануудай шухала зорилгонь болоно гэжэ тогтоол дотор заагдана.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоолой үндэһөөр, республикын һуурин газарнуудай соёл культура саашадань дээшэлүүлхэ, болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха зорилгоор 1971 оной июльһээ 1973 оной июль хүрэтэр хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхэ шухала гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет тогтоол дотороо заагаа.

Хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхын тула иимэ гол зорилгонууд табигдана.

Коммунальна, культурно-ажаһуудалай предприятинуудые, гэр байрануудые бодхоохо түсэбүүдые заатагүй дүүргэхэ, тиихэдээ һомологдоһон бүхы мүнгэ зөөри ашаглаха шухала гэжэ тогтоол дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Бүхы талмайнуудые, үйлсэнүүдые болбосон түхэлтэй болгохо талаар ажал хэхэ, тиихэдээ һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ һомологдоһон мүнгэ зөөри ашагтай туһатайгаар хэрэглэхэ гээшэ угаа шухала.

Үйлэдбэриин барилгануудые, байрын гэрнүүдые, коммунальна, культурно-ажаһуудалай барилгануудые бодхоохсдоо, городууд болон хүдөө нютагуудые бариха генеральна түсэбүүдые баримталха хэрэгтэй, тиихэдээ барилгын ямараар бодхоогдожо байһыень, тэрэнэй шанарые хинан шалгаха ябадалые һайжаруулха хэрэгтэй гэжэ тогтоол дотор заагдана.

Баригдаһан гэр байрануудые, тушаажа абахадаа, тогтоомол дүримүүдые баримталха шухала. Тиихэдээ баригдажа дүүрээгүй барилгануудые тушаажа абаха ёһогүй.

Һуурин газарнуудые ногооруулха, сэсэрлиг, паркнуудые зохид байдалтай болгохо, саад тарилгые хүгжөөхэ, хабар, намарай туршада тосхонуудые ногооруулхын тула хүн зониие, пионернүүд болон һурагшадые олоор гаргаха ажал эмхидхэхэ, һуулгаһан модонуудаа һайнаар харууһалха гээшэ тон шухала гэжэ тоологдоно. Колхоз, совхозуудай гол буусануудта, тэрэшэлэн ехэ тосхонуудта юрын спортивна барилгануудые бодхоохо хэрэгтэй байна.

Хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхын тула тодорхой түсэбүүдые зохёохыень, тэдэ түсэбүүдээ сессинүүд дээрээ хаража баталаад, тэдэнээ заатагүй дүүргэхын түлөө шанга хиналта тогтоохыень республикын Министрнүүдэй Совет ажалшадай депутадуудай городуудай, аймагуудай, сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдые уялгалаа.

Предприяти, колхоз, совхоз болон эмхи зургаанууд, тосхон бүхэниие болбосон түхэлтэй болгохо талаар тодорхой хэмжээнүүдые зохёохо зэргэтэй гэжэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Һуурин газарнуудай соёл культура саашадань дээшэлүүлхэ, болбосон түхэлтэй болгохо талаар һайн үрэ дүн туйлахын тула олон зоной хабаадалгатай мүрысөө дэлгэрүүлхэ шухала байна. Тэрээндэ хүн зониие олоор хабаадуулха хэрэгтэй.

Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар городуудай, аймагуудай, тосхонуудай, хүдэлмэришэнэй поселогуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хахад жэлэй хүдэлмэриин дүнгөөр согсолон гаргаха, һүүлшын дүнгые 1973 оной июлиин 1-нэй байдалаар гаргаха шухала. Тиихэдээ мүрысөөндэ эзэлһэн һууринуудыень тодорхойлхо шухала гэжэ тогтоол дотор заагдана.

Мүрысөөндэ илагшадые урмашуулхын тула иимэ шангуудые бии болгохоор тодорхойлогдоо.

— Городуудта, аймагуудта, Улаан-Үдэ городой районуудта нэгэдэхи — 1 шан, хоёрдохи — гурбан шан, гурбадахи — 4 шан тогтоохо;

— хүдөө тосхонуудта, хүдэлмэришэдэй посёлогуудта нэгэдэхи — хоёр шан, хоёрдохи — табан шан, гурбадахи — найман шан тогтоохо.

1973 оной июлиин 1-нэй байдалаар мүрысөөндэ шалгаржа, нэгэдэхи һуури эзэлһэн городто, аймаг болон райондо Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдахаһаа гадна, тосхон, городоо болбосон түхэлтэй болгохо зорилгоор 12 мянган түхэриг шан барюулагдаха байна.

Хоёрдохи һуури эзэлһэн городууд болон аймагууд, районууд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дурасхаалай дипломуудаар шагнагдаха юм. Гадна тэдээндэ 10 мянган түхэриг мүнгэн шан барюулагдаха.

Гурбадахи һуури эзэлһэн городууд болон аймагуудта, районуудта Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дурасхаалай дипломууд барюулагдаха, тэдээндэ болбосон түхэлэй ажал эрхилхын тула 5—5 мянган түхэриг үгтэхэ.

Нэгэдэхи һуури эзэлһэн ажалшадай депутадуудай сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Улаан туг барюулагдаха, гадна һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохын тула 5—5 мянган түхэриг үгтэхэ. Хоёрдохи һуури эзэлһэн сельскэ, сомоной, поселково Соведүүд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дурасхаалай дипломуудаар шатнагдаха. Һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохын тула тэдээндэ 3—3 мянган түхэриг мүнгэн үгтэхэ.

Гурбадахи һуури эзэлһэн ажалшадай депутадуудай сельскэ, сомоной, поселково Соведүүд Буряадай Министрнүүдэй Соведэй дурасхаалай дипломуудаар шагнагдаха, һуурин газарнуудаа болбосон түхэлтэй болгохын тула тэдээндэ 1—1 мянган түхэриг мүнгэн үгтэхэ.

Һуурин газарнуудай соёл культура дээшэлүүлхэ, болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха талаар дэлгэрһэн мүрысөөндэ онсо шалгарһан хүдэлмэрилэгшэд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй грамотануудаар шагнагдаха. Мүрысөөндэ шалгарһан городууд болон районуудые шагнахын тула зохихо мүнгэ зөөри хараалха зэргэтэй гэжэ финансын министерствые, коммунальна ажахын министерствые Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалаа.

Городууд болон хүдөө тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо тушаа асуудалнуудые түргэнөөр шиидхэжэ байхын тула республикын штаб бии болгогдоо. Энэ штаб хоёр жэлэй добтолгоор дүн гаргаха зуураа, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ зохихо дурадхалнуудые оруулха юм.

Ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр түрүүтэйгээр районно, городской, сельскэ штабуудые бии болгохо шухала гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет тогтоол дотороо һайшаагаа.

Городуудые, хүдөө тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар добтолгын ябасые, тэрээндэ олониитын али зэргээр хабаадаһан тухай мэдээсэлые саг үргэлжэ толилжо, дамжуулжа байхыень «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй редакцинуудые, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидениин, радио-дамжуулгын комитедые республикын Министрнүүдэй Совет уялгалаа.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын шубуунай фабрикын үндэгэ суглуулагша Марина Иосифовна Михалёва. Коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ солодо хүртэһэн энэ нүхэр үдэр бүриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Ажалайнь шанар һайн байдаг.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ЖЭЛЭЙ УЯЛГА ДҮҮРГЭГДЭЭ

Манай заводой продукци ганса республика дотороо бэшэ, харин олон ондоо област, хизаарнуудта эльгээгдэдэг. Шэнэ барилганuудта шухала хэрэгтэй шифер аха дүү Монголой Арадай Республика, Алас-Дурна зүгэй областьнуудта, Красноярска хизаар, Дунда Азида эльгээгдэнэ.

Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг заводой коллектив хэрэгтэй энэ продукцяар шэнэ барилгануудые саг соонь хангажа байхын тула ехэ оролдолго гаргана.

Завод продукци үйлэдбэрилхэ июль һарын түсэбые 104,5 процент дүүргээ. Даабариһаа гадуур 660 мянган плиткэ шифер хэгдэһэн, 17 мянган түхэригэй продукци худалдагдаһан байна.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ мүрысөөндэ оролсоходоо, жэлэй даабариһаа гадуур 3 миллион плиткэ шифер үйлэдбэрилхэ уялга абтаһан байгаа. **Манай коллектив энэ уялгаяа 7 һарын туршада дүүргэжэ шадаба. Мүнөө долоо һарын түсэбһөө гадуур 3 миллион 51 мянган плиткэ шифер гаргагдаһан байна.**

Бии байгаа түхеэрэлгэ, арга боломжонуудаа һайнаар хэрэглэжэ байһанай ашаар иимэ ехэ амжалта туйлагдаа. Шифер үйлэдбэрилдэг хуушан машина шэнээр һэлгэгдэжэ байна. Тиигэжэ урдань үйлэдбэрилдэг шифер хабтагайһаа бүри далбагар ехэ шифер хабтагай хэгдэдэг болоо. Мүн 3-дахи ээлжээнэй технологическа лини хабсаргагдажа дүүргэгдэбэ. Цементын холисо бэлдэхэ шэнэ лини табигдаа. Эдэ бүгэдын ашаар продукци үйлэдбэрилгэ нилээд дээшэлһэн байна.

Заводой цех, халаануудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. И. А. Суворовой даадаг механическа цехэй, Г. И. Беломестных гэгшын хүтэлбэрилдэг автотранспортна участогай коллективүүд хахад жэлэй түсэбые холо үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэн гараа.

Николай Егорович Коршуновой даадаг халаан хахад жэлэй түсэбые 113 процент дүүргээ. Мүн июль соо һайнаар ажаллажа гараа. Формовочно машинын машинистнүүд Владимир Никонов, Алексей Григорьевич Яковлев, мастер Г. Зверьковой даадаг транспортна цехэй халаан абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Г. ЛУСНИКОВА,
заводой инженер-экономист.

ХУРА БОРОО ГЭНГҮЙ...

Зуу гаран гектар сабшалантай Баруун-Дүтэлүүрэй нарин гол. Үбһэ ногооной ургаса гээшэ ханашанхай, үбһэнэй хашаа хорёонууд ногооной дээгүүр арайхан лэ харагдана.

Энэ голдо зүүн тээһээ ороһон Тарган гэжэ жалгын адагта байгааша хонидой үбэлжөөнэй байрада ерэбэбди. Хажуудань ерэхэдээл, үтэг сабшалангай ногоо гар хажуураар унагаажа байһан хүнүүдые обёорогдоо. Һолоомон шэнги үндэрөөр аад, үдхэнөөр ургаһан ногоон соогуур хажуур далайжа ябаһан хүнүүдэй толгой, сээжэ бэел харагдана.

Эндэ Захааминай аймагай «Красный Октябрь» колхозой Шагдаржап Шойнжуровай звено ажаллажа байнхай. Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо байгша ондо үбһэ ногооной ургасын ямар байһан тухай һонирхоходо:

— Дүтэлүүрэй сабшалан хоёршье дахин бэшэ һаа, нёдондонойхиһоо гурбанай нэгэ хуби үлүү гараа. Диилэжэ абаха тэнхэйл хэрэгтэй,— гэжэ пенсионер үбгэн харюусана. — Манай участогһаа доошоо уһалагдадаг, үтэгжүүлэгдэдэг газар. Ажаллаһан, оролдоһон дээрэ огторгойн бороо гамгүйгөөр орожо, үбһэ ногооншье гарахал гэжэ гараа, добо дошо газарай ногоон үшөөл ургажа, үдхэржэ байна.

Тарганай адагай сабшалан уһалагдадаггүйшье һаа, шэбхэлэгдэһэн, зарим газартаа шиигтэй сабшалан. Мүнөө жэл ногооной һайнаар ургаһан байбашье, участогай дээдэ талаар «хатуу бороо» захадажа, ургасыень яһала доройтуулаа, бусайдуулаа.

Нёдондо хэды шэнээн ургаса хуряаһан тухайнь һонирхоходо, 34 гектарһаа хамта 600 шахуу центнер гэхэ гү, али га бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер гарамгай үбһэн хуряагдаһан байгаа.

Нёдондо жэлдэ социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябажа, һайн шанартай үбһэ элбэгээр бэлдэхэһэн пенсионер үбгэнэй звеногойхид мүнөө жэлдэшье түрүү зэргэдэ ябажа байнхай.

— Иимэ ногоо сабшажа, хуряажашье байхада урматай. Илангаяа тэрэ урда добо дээгүүр айхабтар үдхэн, үндэр аса хара хяаг ургажа байна. Урдань хаягдадаг шахуу байһан боори дэбсэг газарта нёдондо зуугаад бухал абтаа һэн. Мүнөө жэл зууда тогтохогүй, гэжэ звеное даагша хөөрэнэ.

Илангаяа мүнөө жэлдэ үерэй уһанда гол сабшалангуудай ногоон абтажа, угаагдажа, ара модон соогууршье, хадын үбэрөөршье һаань, үбһэ ногоо суглуулха ёһотойбди.

Малшадһаа хүн ерэхэ аад, үгыл даа. Тухашархамнайл ха. Тракторна косилка эльгээжэ гү, али воскресник хэжэ, колхозой правлени туһалха байгаа бэзэ даа.

Хэдэн үдэрөөр үһээрһэн бороон зогсожо, тэнгэри сэлмэжэ, наран гараба. Тарганай адагай сабшалан дээрэ бүрытэр тооной хажуурай, алха дүшын абяан соностожо байгаа һэн.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ,
манай корр.

ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГДЭБЭ

Аймагай заһабарилга-барилгын участогай хүдэлмэришэд малай тэжээл бэлдэхэдэнь Хэжэнгын совхозойхидто туһална. Тэдэ даабаряар 500 центнерэй орондо 1000 центнер үбһэ хуряаха уялгатай. Хүдөөгэй ажахынуудта туһаламжа үзүүлхэ уряатайгаар барилгашад аймагайнгаа предприятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүдтэ хандаа.

Аймагай соёлой таһагай хүдэлмэрилэгшэд, Хүртэйн леспромхозой модошод үүсхэлыень түрүүлэн халуунаар дэмжэһэн байха юм. Тэдэнэр даабаряа мүн лэ хоёр дахин үлүүлэн дүүргэхые хараалһан байна.

Ю. ГРИГОРЬЕВ.

Хэжэнгэ.

ЯҺАЛА УРАГШАТАЙ

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ хаанашье эгээл ехэ анхарал хандуулагдана. Хориин аймагай Анаагай совхоздо ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ яһала урагшатай ябажа байна. Байсын үбэр гэжэ газарта 200 тонно багтаамжатай хоёрдохи транцей соо сенаж дарагдажа эхилбэ. Эндэ оньһожоруулагдаһан нэгэ звено хүдэлмэрилнэ. Тэрэниие коммунист Г. А. Аюшеев хүтэлбэрилнэ.

Трактористнар Ситников Залуцкий хоёр «МТЗ-50» трактораар сабшалга хэнэ. Суглуулагдаһан ногоо 5 самосвал машина траншей тээшэ таһалгаряагүйгөөр дары зөөнэ. Һүүлээрнь ногоон «С-100» маркын трактораар нягтаруулагдана.

Коммунист Аюшеевэй звено хоёрдохи траншейгээ хэжэ байһан тула, дүй дүршэлтэй болонхой. Ажалайнь бүтээсэ дээгүүр, һайн шанартай. Тиин Анаагай совхоз хамта дээрээ 450 тонно сенажтай болохонь гээшэ.

В. ОСИПОВ,
Анаагай совхозой главна агроном.

...жээл бэлэдхэлгэ

...алганабди

ҮҺЭЭРҺЭН ТЭНГЭРИ ЗЭМЭТЭЙ ГҮ?

...гүүр үбһэндэ оробошье һаа, ...бороодо һаатажа, Хэжэнгын ...алай ажахынууд нёдондоной ...айда хэһэн үбһэ хуряалгынгаа ...ажалай арбанай нэгэ хуби ... хүсэжэ ядана. Тиигэһэн ... урда жэлэйхиһээ жэшээ... шанартай үбһэн абтажа ...айл. Иимэ ушарһаа, түрүү...хээ энэ нютагта бэлдэгдэжэ ...һэн сенаж, ногооной гурил ... зэрлын малай шэмэтэ тэжээл ... бэлдэгдэнэб гэжэ шэнжэлэн ...тай болоо.

...э шэнэ янзын тэжээлнүүдые ...хэ гурим тухай аймагай ажа... хүтэлбэрилэгшэд, мэргэ...лдэй семинар бүри июнь һа... үнгэргэгдөө. Нютагай ...ай уларилда таарамжатай, ашэ... ехэтэй тэжээл байһыень тэм...эн, бүгэдөөрэн һайшаан тин... ...һэн юм. Уданшьегүй ...й тоо толгойн зэргээр ажахы... түсэб хүргэгдэжэ, дүүргэ...агынь тулаа. Аймаг дотор 160 ... үбһэнэй гурил июль һарын ... 1500 тонно сенаж ав... 10 болотор хэгдэхээр ха...агдаһан байна.

... гурил сүм бэлдэгдэжэ ...хэ болзорой ерэхэдэ, аймагай тоо бүридхэлэй эмхи зургаа...ай үгэһэн июлиин 30-най мэдээтэй танилсахадамнай, энэ тэ...л оройдоол 269 центнер бэлдэгдэжэ үрдигдэһэн байба. «Первомайский», Чисаанын совхозууд нэгэшье центнер үбһэнэй гурил бэлдээгүй. Сенаж даралга харахада, аймагай зургаан совхозой гурбаниинь лэ түсэбөө дүүргэһэн, бэшэниинь — Загастайн, Худанай, «Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозууд һанаалдяашьегүй янзатай. Эдэ ажахынуудай зариманиинь сенаж дараад, үбһэнэй гурил гаргаагүй, нүгөөдүүлынь гурил бэлдэжэ эхилээ һаа, сенаж хэхэ ажалаа эмхидхээгүй, иимэ алаг соохор мэдээн абтаһан үетэй байба. Эдээн соогоо гансал Хэжэнгын совхоз сенаж дараха түсэбөө дүүргэһэн, үбһэнэй гурил яһалал гаргаһан байна.

Иимэ жэгдэ бэшэ байдал харахадаа, зэргэлжэ оршоһон дайдатай Хэжэнгын, «Первомайский» совхозуудай шэмэтэ тэжээл бэлдэһые шалгажа үзэлтэй болоогдобо.

Хэжэнгын совхозой гурбадахи отделениин орооһоной тоог хүрэжэ ерэхэдэмнай, оньһото техникын абяан таһалгаряагүй наяржа, халуун ажалай охин эли үзэгдэжэ байба.

Үбһэнэй гурил бэлдэдэг агрегат хүдэлгэжэ байһан Одон Ринчиновтэй уулзабабди.

— Хүдэлһөөр һара болообди. Наратай, бороотой гэжэ илгаагүй хүдэлжэл байдагбди. Шал нойтон ногоо асаржа, хамаагүй татанабди. харагты, — гээд тэрэ «Волгарь» түхэлэй машинада хэршэгдээд, СЗПБ-2,0 гэһэн орооһо хатаадаг машина соогуур гараһан ногооной үйрхэйе барижа үзэхыемнай дурадхана. Иигээд лэ орооһо бутаргадаг оньһондо конвейерээр сэхэ орожо гарахадаа хэрэгтэй гурил бэлдэгдэнэ гээшэ.

Агрегат сүүдхэдэ 3,5—4 центнер үбһэнэй гурил бэлдэнэ. Энэл тоог дээрэ ороoһо бутаргадаг юрын машина тодхогдонхой, хажуудань үбһэ хатааха хоёр түхеэрэлгэнүүд хүүенэ. Валерий Жерлов гэдэг залуу хүбүүндэ энэ агрегат даалгагданхай.

— Үдэртөө 4 центнер үбһэнэй гурил гарганабди. Теэд бороотойдо хатаһан үбһэгүй боложо, удаарха саг ерэдэг. Энэ агрегат дээрэмнай һарабша хэжэ үгэдэг һаань ондоо бэлэй, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье эдэ агрегадууд задагай талмай дээрэ тодхогдонхой. Бороотой үдэрнүүдтэ эдэнэй ажалай бүтээсэ доошолдог байһаниинь гайхалтай бэшэ.

Энэ ажахы мүнөө жэлдэ 280 тонно сенаж хэхэ түсэбөө дүүргээ. Тиихэдээшье дарагдажа байһан үбһэниинь бороодо сохюулһан дээрэһээ хожомоо ямар шанартай болохыень хэлэхын аргагүй.

— Сенаж бэшые хэхэгүйбди, үбһэнэй гурил бэлдэлгын түсэбые эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэхэдээ, эндэ хүдэлһэн хүнүүдээ силос даралгада, таряа хуряалгада гаргаха баатай болохобди, — гэжэ Хэжэнгын совхозой директор Ц. А. Рабданов мэдүүлнэ.

Түсэбнай дүүрэбэ гээд, жэгдээр хүдэлжэ байһан агрегадые болюулха гээшэнь хайшааб? Түсэбөөр хараалагдаһан 280 тонно сенаж малаар олон энэ ажахыда тон бага. Һаамхай үнеэн бүридэ тонно сенаж даража абаха арга, хүсэншье эндэ бии.

Хэжэнгын совхоз үбһэнэй гурил гаргаха ажалаа эртүүр эмхидхэжэ шадаһаниинь һайшаалтай. Тиигэбэшье саг соогоо түсэбөө дүүргэжэ үрдеэгүй. Эндэ ганса бороо һаад татаа бэшэ, нойтон үбһэ саг соонь хатаажа шадахагүй муутай байдал агрегадай дүүрэн хүсэндөө хүдэлөөгүйһөө болоо бшуу.

Хэжэнгээрхинһээ тад ондоо байдалтай «Первомайский» совхоздо ерэбэбди. Энэ ажахы Леоновкодохи һүнэй гүүртэ шадарай, анханда силос дарагдадаг траншейдэ 236 тонно сенаж хэжэ, жэлэйнгээ түсэб дүүргээ.

Харин үбһэнэй гурил бэлэдхэлгэ нилээд задагай байдалтай, агрегадуудай хэзээ хүсэндөө орожо хүдэлхэнь, хараалагдаһан түсэбэй ямар болзорто бэелүүлэгдэхэнь ойлгохонь бэрхэтэй.

Аяар арбаад хоногой урда партиин райкомой бюрогой заседани дээрэ совхозой главна инженер О. Д. Ендонов «июлиин 25-да үбһэнэй гурил бэлдэлгынгээ графигта орохобди» гэжэ найдуулһан юм. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэнэй ёһоор, бүхы дүрбэн отделенидэнь үбһэнэй гурил бэлэдхэгдэхэ болоно. Татагдаха үбһэн, модоной мүшэр түгэс бэлдээтэй, хатажа байһаар, бүри һаяын үдэрнүүдтэ эдэ бүхы агрегадууд бүтээсэ схэтэйгээр хүдэлхэ жэшээтэйгээр тэдэнэр хэлэнэ. Тиихэдээ бороотой үдэрнүүдые шалтаг барижа, саг соогоо эхилжэ шадаагүй гэмээ сагааруулхые оролдоно. Теэд үнэнтэ байдалтайнь дүтэ танилсахада, совхозой хүтэлбэрилэгшэд оролдолго гаргаагүй байһаниинь элирнэ.

Вознесеновкэ тосхондохи ороoһоной тоог дээрэ бутаргаха, үбһэ хатааха түхеэрэлгэнүүд һаяхан табигдажа, мүртөө орожо хүсэд хүдэлөөгүй байһан үедэнь тудалдабабди. Эндэ гурбан хүн хүдэлнэ.

— Хоёр лэ үдэр хүдэлөөд байнабди, — гэжэ эндэ ахалагшаар табигдаһан В. И. Тарабукин хэлэнэ. — Тиихэдээшье газар хорооһон юумэмнай үгы. Үбһэ хатааха түхеэрэлгымнай солярка дуташана, үбһэнэй гурил татаха оньһомнайшье урагшатай ябанагүй.

Хоёр үдэр соогоо эдэ оройдоол 1,5 гектар ногооной гурил татажа гаргаһан, тиихэдээ мэшээглээшьегүй, сарай доро, цементлэһэн шала дээрэ адхажа байба.

— Хожом мэшээглэхэбди, үшөөл шиигтэй, — гэжэ тэдэ харюусана.

Манай эндэ байтар үбһэнэй гурил гаргалгада хэрэглэгдэхэ ороoһо хатаадаг СЗПБ-2,0 түхэлэй шэнэ машина асаржа буулгагдаба.

— Энээниие долоон хоног соо тодхожо шадабалнай һайн. «Волгарь» манда бии. Иинһээр түгэс хүсэндэнь оруулхабди, — гэжэ совхозой главна инженер О. Д. Ендонов хэлэнэ.

Энэмнай августын гурбанай үдэрэй баригдаха хирээр болоһон хөөрэлдөөн. Тиихэдээ бэлдэгдэхэ 250 центнер үбһэнэй гурил хэзээ татагдажа дүүрэхэ ёһотой болоно гээшэб? Июль һарые нобшорһоор, миин үнгэргөө. Мүнөө нуга сабшалангайнгаа үбһэ шамдуугаар хуряан абалгада ехэ хүсэн хэрэгтэй болоод байна. Силос дараха үешье ерэнхэй. Уданшьегүй таряа хуряалга эхилхэнь шуу.

А. РАДНАЕВ.
Хэжэнгын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

Д. ТУДУПОВ,
«Хэжэнгын гол» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

М. БАТОИН,
манай корр.

УРЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ АША ТУҺА

Техническэ дэбжэлтэ түйлаха хэрэгтэ урлан нарижуулагшадай дүүргэхэ үүргэ айхабтар ехэ юм. Партиин XXIV съезд ажалшадай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ, урлан нарижуулгын болон ухаалан зохёолгын хүдэлмэриие бүхы аргаар хүгжөөхэ, тэрээндэ хүдэлмэришэдэй олоор хабаадалсаха эрхэ байдал олгохо тухай онсо тэмдэглээ һэн.

Урлан нарижуулагшын аша туһа, дүүргэхэ үүргэ ямар юумэээр тодорхойлогдодог, хэр ехэ байдаг гээшэб? Энээндэ нэгэ үгөөр харюусажа болохогүй. Үйлэдбэриие хүгжөөхэ, техническэ дэбжэлтэ түйлаха хэрэгтэ урлан нарижуулагшадай оруулдаг туһа нэмэри зүбөөр тодорхойлхо, тэдэнэй эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды алхам хэгдэжэ байнхай.

Тэдэнэй оруулдаг туһа нэмэри зүбөөр тодорхойлхо түрүүшын дүй дүршэл Улаан-Үдын авиационно заводто бии болоо. Эндэ инженер, техник бүхэнэй урлан нарижуулгада хабаадаха эрхэ байдал хангагдаа. Тэдэнэй оруулһан дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд, ямар алмалта үгэһэниинь тусхай дэбтэртэ бэшэгдэжэ байдаг. Шэнэ юумэ үүсхэдэг хүдэлмэришэдэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн дурадхал мүн лэ тусхай дэбтэртэ бэшэгдэжэ, бүридхэлдэ абтадаг юм. Тиихэдээ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, эдэбхи үүсхэл гаргадаг хүдэлмэришэдэй урлан нарижуулгын хүдэлмэриин ашаг үрэ тодорхойлхо тайлбари хэгдээ. Инженер, технигэй гү, али хүдэлмэришэнэй жэл соо абадаг салин хүлһэнэй зэргын экономическа алмалта үгэхэ дурадхалнуудайнь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа һаа, тэрэнэй урлан нарижуулгын хүдэлмэри ашаг үрэтэй дээрэ тоологдодог болоо.

Харин Москвагай «Калибр» гэжэ инструментальна заводто үйлэдбэриин ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха дурадхалнуудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэдэнь, тэрэнь ашагтай дээрэ тоологдодог. Хэрбэеэ урлан нарижуулагша үйлэдбэриие оньһожоруулһанай ашаар 5 хүниие сүлөөлхэ, ондоо ажалда хэрэглэхэ дурадхал нэгэ жэлэй туршада үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээд, тиигэжэ 10 мянган нормо-час алмажа шадаа һаа, ехэ аша туһатай хүдэлмэри хээ гэжэ тоологдоно.

Урлан нарижуулагшадай үйлэдбэридэ хэдэг аша туһа тодорхойлхо гэһэн Улаан-Үдын авиазаводой коллективэй үүсхэл республикымнай промышленна предприятинуудта дэмжэгдэжэ, дүй дүршэлынь халан абагдажа эхилээ.

Тэдэнэй жэшээгээр республикымнай урлан нарижуулагшадай хүдэлмэриин ашаг үрэнь тодорхойлогдоо. Байгша оной хахад жэлэй үрэ дүн юу харуулааб гэхэдэ, республикымнай урлан нарижуулагша бүхэн 550 түхэригэй алмалта үгэхэ дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна. Тодорхойлон хэлэхэдэ, урлан нарижуулагша бүхэн өөрынгөө гурбан һара соо абадаг салин хүлһэ алмаха дурадхалнуудые зургаан һарын туршада үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Зарим эдэбхитэйшүүл бүри ехэ аша туһатай хүдэлмэри хээ.

Эдэ дурадхалнуудай экономическа ашаг үрэнь ехэ юм. Тэдэнэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэдэ, урлан нарижуулагшадай ганса нэгэ жэлэй туршада бэшэ, харин хоёр-гурбан жэл соо абаха салин хүлһыень харюулха экономическа алмалта хэгдэхэ болоно. Эдэбхи үүсхэл гаргаһанай ашаар техническэ дэбжэлтэдэ пүлөөлдэг, мүн өөрынгөө абадаг салин хүлһые дууһыень харюулаад, гүрэндөө алмалта хэжэ байдаг зарим урлан нарижуулагшадые нэрлэе.

Барилга-хабсаралгын 8-дахи управлени ехэ барилга хэхэтэй хамта, Вилюйкэ гол дээгүүр хүүргэ барижа байнхай. Проектын ёһоор энэ хүүргэ барихада, уһанһаа хамгаалха канал татахаар хараалагдаһан юм. Урлан нарижуулагша А. Ермолаев проект, хүүргын баригдаха газарые нарин нягтаар шэнжэлжэ үзэһэнэй, барилгын байдал тодорхойлһоной һүүлээр проектые хубилгажа болохо гэһэн тобшолол хээ. Тэрэ уһа урадхуулха канавые проектээр хараалһан газарта бэшэ, харин ондоо тээ бариха дурадхал оруулһан байна. Үнэхөөрөө урдын проектын ёһоор ажал ехэтэй газар малтагдаха байгаа. Нүхэр Ермолаевай дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, тэрэнэй дүрбэн жэл соо абаха салин хүлһэнтэй адлирхуу алмалта хэгдэһэн юм.

8-дахи СМУ-да урлан нарижуулагшад олон. Эдэбхи үүсхэл гаргагшад В. Ананьин, В. Шишов, Д. Аюров, М. Савченко болон бусад зарим эдэбхитэйшүүл дурадхалнуудаа үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар өөһэдынгөө абадаг салин хүлһые харюулдаг, алмадаг болоо.

Урдань баталан абтаһан чертеж, проектдэ техническэ ондоо шиидхэбэри олохо, барилгын технологи нарижуулан һайжаруулха, бии байгаа түхеэрэлгэ, техникэ, барилгын материал ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудалда урлан нарижуулгын олон дурадхал зорюулагданхай. Хүүргэнүүдые баридаг 802-дохи поездын эдэбхитэйшүүл Н. Шпаков, И. Жданов энэ жэлэй эхинһээ хойшо 3 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Энээнэй ашаар өөһэдынгөө абадаг жэлэй салин хүлһэ харюулһан байна.

Хяагтын шанаржуулгын фабрикын урлан нарижуулагшад В. Исаев, А. Костенко үйлэдбэриин уһанай хаядаһа дахинаа хэрэглэхэ арга олоо. Тэдэнэй энэ нэгэ дурадхал 12 мянган түхэригэй алмалта үгэһэн юм. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой булад шудхалгын цехэй слесарь Н. Долгов эдэбхи үүсхэл гаргажа, үйлэдбэриин олон шухала асуудал шиидхэлсэдэг. Ганса байгша ондо тэрэнэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн дурадхалнуудынь 5800 түхэригэй экономическа ашаг олзо үйлэдбэридэ олгоо.

Шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй аша туһань үнэхөөрөө ехэ. Тэдэнэй уран гараар, һүбэлгэн ухаагаар хүшэр ажал оньһожоруулагдана, түхеэрэлгэ, техникэ бүтээсэтэйгээр хэрэглэгдэнэ. Тэдэнэй анхараагүй асуудал үгы гэжэ хэлэхээр. Улаан-Үдын шэлэй заводой ВОИР-ай Совэдэй түрүүлэгшэ М. Спицын эдэбхитэйшүүлдэ туһаламжа хүргэхэһөө гадна өөрөө урлан нарижуулгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Заводой котельнын түхеэрэлгэ хубилгажа, жэлдээ 60 тонно шулуу нүүрһэ алмаха арга тэрэ дурадхаа.

Нооһо угаадаг фабрикын урлан нарижуулагшад Т. Рубцова, Е. Беломестных өөһэдынгөө абадаг жэлэй салин хүлһэ харюулжа шадаха дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна. Нооһо угаадаг машинануудта сортологдоһон нооһо хүргэжэ байха шэнэ арга тэдэнэр зохёожо, үйлэдбэридэ хэрэглэдэг болоо.

Абадаг салин хүлһэнтэй адлирхуу экономическа ашаг үрэ үгэхэ дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэжэ урлан нарижуулагшад — машина бүтээгшэд мүрысэнэ. Прибор бүтээлгын заводой токарь М. Посельский 6 һара соо урлан нарижуулгын 4 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Тэдэнь хэр аша туһатай байбаб? Тэрэнэй ганса нэгэ дурадхалынь жэлэй салин хүлһэ алмахаар үрэ дүн үгэбэ. Тэрэ нэгэ доро ганса деталиин орондо аяар 10 деталь үрэмдэн тошылдохо түхеэрэлгэ зохёоһон юм. Энээнэй ашаар ажалай бүтээсэ горитой ехээр дээшэлжэ, экономическа ехэ ашаг үрэ абтаа.

Авиационно заводой инженер-нормировщик А. Большедворский технологи нарижуулан һайжаруулха, технологическа түхеэрэлгэ бүтээсэтэйгээр хэрэглэхэ урлан нарижуулгын 7 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна. Тэрэ юһэдэхи табан жэлэй урлан нарижуулагшадай жасада 5632 түхэригэй алмалта оруулаа гээшэ.

Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагша, «Теплоприбор» заводой слесарь И. Антипин өөрынгөө абадаг салин хүлһэ харюулха экономическа ашаг үрэ үгэхэ үнэтэ дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэ. Техническэ талаараа шэнээр шиидхэгдэһэн, техникэ, технологи нарижуулха тэрэнэй дурадхалнууд бага гаргашатайгаар ехэ продукци бүтээхэ арга олгоһон байна.

Республикымнай урлан нарижуулагшад эдэбхи үүсхэл гаргажа, үйлэдбэриин экономическа ашаг үрэ дээшэлүүлхэ олон асуудалнуудые зүбөөр шиидхэнэ. Тиигэжэ тэдэнэр техническэ дэбжэлтэ түйлаха тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсан, бусадта һайн жэшээ харуулна гээшэ. Республикын хүдэлмэришэн ангиин энэ жэлэй социалис уялгануудаа бэелүүлхэ хэрэгтэ шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй оруулдаг туһа нэмэри горитой ехэ. Хахад жэлэй туршада 3,25 миллион түхэригэй экономическа алмалта үгэхэ дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэжэ хараалагдаһан социалис уялга 300 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдээ.

Н. МАЛЬЦЕВ,
ВОИР-ай Областной соведэй түрүүлэгшэ.

Алексей Александрович Орлов Улаан-Үдын «Электромашина» заводто модошо дарханаар хүдэлмэрилнэ. Энэ нүхэр [...] барнта ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, эрхим һайн бүт[...] түйлаһанайнгаа ашаар олоной дунда хүндэтэй болонхой. Н[...] Орлов Улаан-Үдын горсоведэй депутадаар һунгагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. А. ОРЛОВ.

А. МАНТАЕВАЙ фо[...]

ҺҮНЭЙ ШАНАРЫЕ АНХАРМААР БОЛОО

Һаагдаһаар үни болоогүй, уһа холигдоогүй, үдхэн, 18 градусһаа дээшэ бэшэ гашалангиртай, сэбэрэйнгээ талаар II группаһаа доошо бэшэ һү гүрэнэй һүнэй заводуудта тушааха эридтэ республикымнай ажахынуудай урда табигдадаг гээшэ. Тиимэһээ һаалиин гүүртэнүүдтэ ажалладаг һаалишад нэн түрүүн даажа абаһан үнеэдээ һайнаар харууһалжа, ариг сэбэрэй дүримые али бүхы талаһаа хазагайруулангүй, һайн шанартай һү һаажа тушааха болоно.

Байгша оной эхеэр зарим ажахынуудай һаалиин гүүртэнүүдэй коллективүүд абтаһан һүнэйнгөө шанарые эрид һайжаруулха талаар аймагайнгаа һаалишадай дунда үүсхэл гаргажа, социалис мүрысөө дэлгэрүүлһэн юм. Тэдэнэй нэгэн — Хурамхаанай совхозой һаалишад аймагайнгаа малшадай дунда үүсхэл гаргахадаа 3,9 процентһээ доошо бэшэ тоһолигтой 18 градусһаа дээшэ бэшэ гашалангиртай, сэбэрэйнгээ талаар I, II группаһаа доошо бэшэ һү тушаахаар социалис уялга абаһан байна. Мүн иимэрхүү үүсхэл Захааминай аймагай «Победа» колхозой һаалишад дэлгэрүүлһэн юм. Тиин дурсагдагша ажахынуудай малшад, һаалишадай гаргаһан үүсхэл һүнэй шанар һайжаруулгада али зэргээр нүлөөлөө хаб гэжэ харабал, нилээд хубилалта болоһониинь элирхэйлэгдэнэ. Жэшээлбэл, «Победа» колхозой һаалишадай уряае нэгэн һаналтайгаар дэмжэһэн Захааминай аймагай колхоз, совхозуудай үнгэрһэн 5 һарын туршада тушааһан бүхы һүнэйнь 90 процентнь 17—18 градусһаа доошо гашалангиртайгаар абтажа, 3,5 мянган түхэриг нэмэлтэ түлбэри түлэгдэһэн байна.

Харин тиихэдэнь зарим аймагуудай ажахынуудта абтаһан һүнэйнгөө шанарые һайжаруулха талаар зохихо хэмжээн абтаадүй байһаар. Жэшээлбэл, Яруунын аймагай колхоз, совхозуудай ошоошо 5 һарын хугасаада тушааһан һүнэйнь 50 процент III группаар абтаһан байна. Иигэжэ тус аймагай ажахынууд шанараар муу һү тушааһандаа горитойхоноор гарзатаһан юм.

Мүнөө үедэ республикымнай олохон аймагуудта тушаагдаха һүнэй шанар һайжаруулха хүдэлмэри һанаһанда хүрэмөөр ябуулагданагүй. Һаяхан Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Түнхэнэй тоһоной заводуудта технологуудай, лаборантнуудай, мастернуудай зүблөөнүүд үнгэргэгдэһэн байна. Эндэ суглараагшад мүнөөнэй ГОСТ-ын эрилтэнүүдэй дүримтэй танилсаһан, һү тушаажа абаха гуримуудые шудалһан юм. Тиихэдэ Бэшүүрэй тоһоной заводой мэргэжэлтэд аймагайнгаа колхоз, совхозуудта ажаллаха лаборантнуудые өөһэдөө һурган бэлдэхээр хараалһаниинь ехэтэ һайшаалтай. Юуб гэхэдэ, эндэ һураһанайнгаа һүүлээр һаалиин гүүртэнүүдтэ ажаллахаар эльгээгдэһэн лаборантнууд һаалишадай һааһан һүнэйнь шанар тэрэ доронь хинан шалгажа, дутагдалыень элирүүлхэ, малшадай дунда һүнэй шанар һайжаруулха тушаа ойлгуулamжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха болоно.

Мүнөө үедэ Сэлэнгын аймагай Химнын совхоздо, «Эрдэм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта тусхай мэргэжэлтэй лаборантнуудай томилогдоһонһоо хойшо тушааһан һүнэйнь шанар нилээд дээшээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиин иимэрхүү хүдэлмэри хаа хаанагүй жэгдэ һайнаар ябуулбал, һүнэй шанар эрид һайжаруулха байһамнай элитэ.

Республикымнай ажахынуудай жэлэй эхинһээ хойшо һүнэй промышленностиин предприятинуудта тушаагдаһан һүнэй 23 процентнь ариг сэбэрэйнгээ талаар III группаар абтаһан байна. Тиихэдэ бүхы тушаагдаһан һүнэйнь 5,5 процент 19 градусһаа дээшэ гашалангиртай байжа, ажахынууд аяар 30281 түхэригэй ялада унаһан юм. Эндэ Зэдын, Хяагтын, Кабанскын аймагуудай колхоз, совхозууд үлүү ехээр гарзатаһан байна. Юуб гэхэдэ, дээрэ дурсагдагша аймагуудай хүдөө ажахын управлениин мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд һүнэй шанар һайжаруулгада анхаралаа хандуулаагүй.

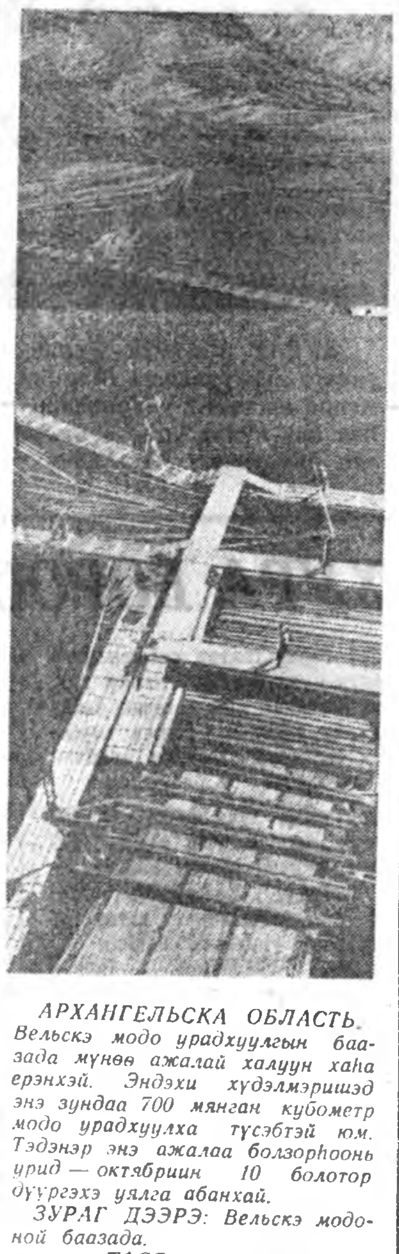
Тээмэндэ Улаан-Үдын аймагай хүдөө ажахын продукци бэлэдхэлгын гүрэнэй инспекциин үүсхэлээр һүнэй шанар илгаруулха, худалдан абалгын ба шанарыень һайжаруулха шэнэ заабаринуудые шудалха талаар ажахынуудай зоотехнигүүдэй, гүүртэнүүдые даагшанарай, тоо бүридхэгшэдэй тусхай зүблөөн зарлагдаа һэн. Эндэ тус аймагай 17 ажахынуудай түлөөлэгшэд сугларха аад, оройдоо 5 ажахын мэргэжэлтэд, тоо бүридхэгшэд ерэһэн байба. Энээн дээрэһээ хаража тобшолходо, дурсагдагша аймагай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һүнэй шанар һайжаруулха хүдэлмэри оройдоошье ябуулдаггүй шахуу байна бшуу. Зүгөөр энэ аймаг гол түлэб ниислэл хотынгоо олон түмэн ажалшадые хангадаг гээшэ. Тиимэһээ гансашье ажахынуудай бэшэ, мүн аймагай хүдөө ажахын управлениин мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд һүнэй шанар һайжаруулгада анхарха ёһотой байгаа гэжэ һанамаар. Тиин гэһээ ошоошо 5 һарын туршада тус аймагай колхоз, совхозуудай тушааһан һүнэйнь 4 процент 19 градусһаа дээшэ гашалангиртай, мүн 16 процентнь ариг сэбэрэйнгээ талаар III группаар абтаһан байна. Дурсагдагша аймагай ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдэй хүршэ «Маяк» колхозойнгоо һаалишадай үүсхэлые зүбшэн хэлсэжэ, дэмжэхэ хүдэлмэри малшадайнгаа дунда ябуулаагүй, социалис мүрысөө дэлгэрүүлээгүй байһаниинь элирнэ бшуу.

Гэхэтэй хамта ажахынуудай тушаадаг һүнэй тоһолиг тухай тогтон хэлэмээр. Ушарынь хадаа республикымнай колхоз, совхозуудай үнгэрһэн 5 һарын туршада тушааһан һүнэй тоһолигынь миил 3,73 процент болоһон гэхэ гү, али дундуур хэмжээнһээ 0,17 процентээр доошоо ороһон байна. Хэрбээ ажахынууд һүнэйнгөө тоһолигые республикын дунда хэмжээндэ хүргэһэн байбал, 400 гара мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулха байгаа.

Һүүлэй гурбан жэлэй дүнгүүдые согсолон харахада, Буряадаймнай колхоз, совхозуудай худалдаһан һүнэй тоһолигынь улам доошолоо гэжэ тэмдэглэлтэй. Жэшээлбэл, нёдондо бүхыдөө тушаагдаһан һүнэйнь тоһолиг оройдоол 3,86 процентдэ хүрэжэ, аяар 1000 шахуу тонно һүниинь миил хиидэ тоологдоһон бэлэй.

Һаагдаһан һүнэй тоһолигой доошолхо ушар юунһээб гэбэл, нэгэдэхеэр, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энээндэ гол анхаралаа хандуулнагүй. Хоёрдохёор, һү тушааха тусхай хүнүүд томилогдожо, цистернэнүүдынь тамгалагданагүй, һү зөөдэг жолоошодынь һүнэй шанар илгаруулжа шададаггүй, ажахынуудай гүүртэнүүдтэ һүнэй тоһолиг, гашалангир, ариг сэбэрынь хинан шалгагданагүй, тодорхойлогдоногүй бшуу. Гадна баагууд сооһоо автомашинын цистернэнүүд соо эюулэгдэхэһээ урид худхагданагүй, тиимэһээ бии байгаа зөөхэй тоһониинь баагайнгаа ханаар няалдажа үлэшэнэ. Иимэрхүү ушарнууд гол түлэб Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм», «Улаан Оронго», Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудта үзэгдэнэ. Зүгөөр эдэ бүгэдэ дутагдалнуудые усадхахын тула нэн түрүүлэн һүнэй лабораторинуудые шэнээр бии болгохо шухала. Тэрээнһээ гадна һаагдаһан һүеэ таһалгаряагүй шалгаха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэбэл, шанарыень эрид дээшэлүүлхээр.

А. ХАНГАЛОВА,
хүдөө ажахын продукци бэлэдхэхэ, шанарыень хинаха гүрэнэй инспекциин ахалагша инструктор.

АРХАНГЕЛЬСКА ОБЛАСТЬ. Вельскэ модо урадхуулгын баазада мүнөө ажалай халуун хаһа ерэнхэй. Эндэхи хүдэлмэришэд энэ зундаа 700 мянган кубометр модо урадхуулха түсэбтэй юм. Тэдэнэр энэ ажалаа болзорһоонь урид — октябриин 10 болотор дүүргэхэ уялга абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вельскэ модоной баазада.

ТАСС-ай фотохронико.

Ороной сабшалан дээрэ

БАРНАУЛ. Алтайн хизаарай нуга сабшалан дээрэ үглөөнэй бүрүүлһээ үдэшын харанхы болотор трактор, машинын таршаганаан таһарнагүй. Эндэхи колхоз, совхозууд хамта дээрээ 1 миллион 200 мянган тонно үбһэ бэлэдхээд байна гэхэ гү, али түсэбөө 70 процент дүүргэбэ. Троицко, Советскэ, Кулундинска болон бусад районуудай ажахынууд тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа дүүргээд, түсэбһөө гадуур бэлэдхэжэ байнхай. Хизаарай ажахынуудта 200 мянган тонно сенаж дарагдаа, 6 мянган тонно ногооной гурил бэлэдхэгдээ.

* * *

УСТЬ-ОРДЫНСКИЙ. (Эрхүүгэй область). Эндэхи Буряадай национальна округой ажахынууд силосэй ургамалнуудые хуряажа эхилбэ. Округой хойто зүгтэ оршодог «Путь к коммунизму» колхозой механизаторнууд энэ хүдэлмэридэ бултанһаа түрүүлэн ороо.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри үдэр бүри үргэдэжэ байна. Сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, энэ шухала хүдэлмэри бишыхашье һаатуулагданагүй. Ангара шадарай механизаторнууд малдаа гүйсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхээр зоригжонхой.

* * *

ФРУНЗЕ. Киргизэй ССР-эй колхоз, совхозуудай сабшалан дээрэ промышленна предприятинуудай 18 мянга шахуу хүдэлмэришэн ажаллажа байна. Эндэхи дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудай 11 мянган студент тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсажа, ехэ туһаламжа хүргэнэ. Гадна суббото, воскресениин үдэрнүүдтэ Фрунзе хотоһоо 10—12 мянган хүн хүдөө нютагуудта ошожо, тэндэхи ажалшадта туһална.

Хүдөөгэй ажалшадта үзүүлэгдэдэг туһаламжа үдэр бүри үргэдэнэ. Колхоз, совхозуудта хэдэн арбаад дүршэлтэй механизаторнууд эльгээгдээ.

* * *

АШХАБАД. Республикын Ашхабадска, Саятска районуудай колхозууд түрүүшын хэдэн зуугаад тонно сенаж люцернээр дараба. Туркменистанай урда зүгэй ажахынуудта люцернэ гурбадахияа сабшагдажа байна.

(ТАСС).

Хэблэлэй шэнжэлэл

ГАЗЕТЭ БА ТЭРЭНЭЙ ДАЙШАЛХЫ ТУҺАЛАГШАД

«Вперед» газетын бүхы эдэбхитэдтэ — хүдэлмэришэн, хүдөө болон эдир бэшэгшэдтэ, штатнабэшэ корреспондентнүүдтэ, газетын бүхы уншагшадта бидэ, Элхиин рабселькорнуудай постын гэшүүд, энэ бэшэгээр хандаха зуураа, партиин ба правительствынгаа шиидхэбэринүүдтэ бодото хэрэгээрээ харюусая гэжэ таанадые уряалха байнабди...

Бидэ һайн хүнүүдэй бүтээжэ байһан жэшээтэ хүдэлмэри, нийтынь ажал ябуулга тухай, залуу үетэниие хүмүүжүүлдэг һайхан хэрэг тухайнь хөөрэжэ үгэхэдөө ехэл аша туһатай юумэ хэхэ байнабди. Манай үйлэдбэридэ һаад түбэг ушаруулдаг дутагдалнуудтай эрид шууд тэмсэхэ, журам муутай, архинша, залхуу, һэбхи сэдьхэлтэй хүнүүдые нюур сахилтагүйгөөр шүүмжэлхэ ёһотойбди».

Эдэ үгэнүүдые нүхэдэй даабаряар урданай хүдэлмэришэн бэшэгшэ К. Ф. Александровай гар табилгатай «хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэд, шэнэ добтолгодо хам оролсоё!» гэһэн бэшэг сооһоо абабабди. Элхиин эдэбхитэй хүдэлмэришэн бэшэгшэдэй энэ бэшэг байгша оной гараад лэ байхада, январиин 5-да, Загарайн аймагай **«Вперед»** газетын хуудаһанда толилогдоо һэн. Түсэбтэ шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдэй һаял һубарижа байхада, түрэл Коммунис партиингаа XXIV съездые угтажа байһан эршэтэ үедэ иимэ үгэнүүдэй ямар зэргын удхатай байһаниинь эндэ эли бэлдаа.

Элхиинхидэй энэ уряада түшэглэн, «Вперёд» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэришэн, хүдөө болон эдир бэшэгшэдтэй байгуулһан холбоо барисаагаа бүри үргэдхэхэ, тэдэнэй эдэбхи үүсхэл улам бадаруулха нийтынгээ энэ хүндэтэй уялгые дүүргэлгэдэнь анхаралтайгаар туһалха гэжэ горитой оролдолго гаргаһан, гаргаһааршье.

Нэн түрүүлэн «Вперёдой» хүдэлмэрилэгшэд аймагайнгаа промышленна предприятинууд, транспорт, совхозууд, мүн тэдэнэй отделенинүүд дээгүүр урдань байгуулһан рабселькорнуудай постнуудые шэнэлһэн, шэнээршье бии болгоһон байха юм. Иигэжэ аймаг дотор 3—8 хүнүүдһээ нэгэдэһэн хамтадаа 32 пост гүйсэд бүридхэгдөө һэн. Газетын хүдэлмэридэ хабаадалсадаг эдэбхитэдэй тоо 250-да дүтэлөө. Рабселькорнуудай пост бүхэнэй составые газетынгаа хуудаһан дээрэ һубарюулан тунхаглаһаниинь һайшаалтай хэрэг гэжэ тooломоор. Тиигэжэ тэдэнэй нэрэ хүндэтэй, харюусалгатайшье болгоно ха юм. Постын гэшүүн байһыень мэдэхэдээ, тэрээндэ нютагайнь, тосхонойнь зон, хүдэлдэг коллективэйнь ажалшад алибаа асуудалаар хандаха, туһаламжа эрихэ, һайншье, дутуу дундашье зүйлнүүд тушаа мэдээсэхэ зэргэтэй болоно бшуу.

Газетын редакциин хэһэн үшөө нэгэ хэмжээ ябуулга тушаа эндэ тэмдэглэнгүй үнгэржэ болохоор бэшэ. Горитой бэлэдхэл хэһэнэйнгээ удаа февралиин эхеэр хүдэлмэришэн, хүдөө ба эдир бэшэгшэдэй үргэн хабаадалгатай зүблөө редакциингаа дэргэдэ үнгэргэһэн байна. Энэ зүблөөндэ хабаадагшад 1970 ондо аймаг дотор хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүд ба юһэдэхи табан жэлдэ аймагай экономикые хүгжөөхэ зорилгонууд тухай элидхэл зүбшэн хэлсээ, саашадаа бэелүүлхэ зорилгоёо тодорхойлоо һэн. Энэл зүблөөнэй шиидхэбэриин үндэһөөр газетын дэргэдэ хүдэлмэришэн, хүдөө ба эдир бэшэгшэдэй университет байгуулагдажа, түрүүшынь хэшээл тиихэдэ үнгэргэгдөө. Тус университедэй хүдэлмэриие зүблөөнэй һунгаһан эдэбхитэй рабкорр И. Н. Куклин түрүүлэгшэтэй нийтын совет хүтэлбэрилдэг юм.

Хүдэлмэришэн, хүдөө болон эдир бэшэгшэдтэй холбоогоо улам бэхижүүлжэ, тэдэниие аргынгаа зэргээр һургажа, дэмжэжэ, туһалжа ходо байхадань тэдэнэр газетын, үнэхөөрөөл, дайшалхы туһалагшадынь боложо шадана. Мүнөө «Вперед» газетын алишье номерые иража харахада, рабкор болон юнкорнуудай бэшэһэн нюдэ хужарлуулмаар, сэдьхэл баясуулмаар томошье, жэжэшье материалнууд, тоб гэмэ мэдээсэлнүүд, шүүмжэлхы ажаглалтатай бэшэгүүд газетын нюурнуудые дууһан шахуу эзэлнэ гэхэдэ үлүү юумэниинь үгы. Тэдэнэй бэшэһэн зүйлнүүд «Манай почто; уншагшад мэдээсэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ; хэмжээн абтаа» гэһэн нийтэ гаршагтай недели бүхэндэ нэгэ дахин гаража байдаг хуудаһанда толилогдоно. Хүдэлмэришэн, хүдөө ба эдир бэшэгшэдэй олон бэшэгүүд арадай хиналтын, «Патриот», «Бригантина», «Субботын үдэшэлэн», «Искусствын хуудаһан», «Һургуулиин хуудаһан» гэхэшэлэн тусхай хуудаһануудта ходо тунхаглагдажа байдаг юм.

Гэхэтэй хамта хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэд газетэдээ янза бүриин мэдээсэл хэхэһээ, элдэб шалгалтада хабаадахаһаа гадна, редакциин даабаряар томо томо материал бэлдэлсэдэг, өөһэдөө үйлэдбэриин хэрэгтэ, нийтын ажабайдалда сэхэ хабаатай үндэһэн шухала асуудалнуудаар үгэ абажа, уншагшадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табидаг байна. Жэшээнь, Шэнэ Бэрээнэй механическа заводой дэргэдэхи рабкорнуудай постын түрүүлэгшэ А. Р. Газизов «Коллективэй нэрэ хүндэ — шинии нэрэ хүндэ» гэһэн бэшэг 1970 оной эсэс багаар газетэдэ толилжо, хүдэлмэришэн гэһэн нэрэ хүндэеэ дээрэ үргэжэ ябаха асуудалаар ехэ хөөрэлдөө эмхидхэһэн байна. Энэ бэшэгынь олоной анхарал татаа. Хүдэлмэришэн бэшэгшэ И. Ц. Аюрзанаевай «Хүдэлмэри[...] рэ хүндэ ба уялга», Оно[...] сокомбинадай кадрнуудай [...] даагша В. Кривоноговой [...] һуладхажа болохогүй», [...] сельпогой түрүүлэгшэ И. С[...] вой «Архиншадые өөһэд[...] гээнэ», хүдөө бэшэгшэ А. Н[...] «Хуушанай гээгдэнги зан[...] та эсэс табиха» гэхэшэлэн [...] һонин һонин бэшэгүүд [...] тивэй нэрэ хүндэ — шини[...] хүндэ» гэһэн гаршаг доро [...] логдоо. Хүдэлмэришэнэй ү[...] рые хүндэлдэггүй, архи[...] хи ябадалтай, «абари зан [...] хүнүүдые тэдэнэр нэрэ, [...] дурдан байжа шүүмжэл[...] шүүлтэй саашадаа яажа [...] тушаа дурадхал оруулна[...] зам заабарилна.

«Штатнабэшэ таһагаар[...] дээ» гэһэн гаршаг доро [...] доһон материалнууд мүн [...] Үбһэ хуряалгын эхилээ[...] үеэр хүдөө ажахын үйлэ[...] түрүү дүй дүршэл дэлг[...] талаар газетын штатнабэш[...] гай эдэбхитэд «Технолог[...] наар сахиха» гэһэн статья [...] газетэдээ толилоо. Сенаж[...] юун бэ, тэрэниие яажа дар[...] тойб гэһэн тоб гэмэ заабар[...] хаһа саг соогоо үгтөө бшуу[...] гээдшье энэ таһагай эдэ[...] шэнэ шэнэ асуудалнуудаар[...] холтой материалнуудаа [...] толилхоор ходо бэлдэжэ [...] гынь һайшаалтай. Редакц[...] дэргэдэ штатнабэшэ доло[...] һаг байгуулһан ушар газет[...] ба далайсыень улам гүнз[...] нэ, аймагай али бүхы ажа[...] үргэнөөр харуулха арга [...]

Мүнөө үеын хүдэлмэри[...] хүдөө бэшэгшэдэй халаа[...] эдир бэшэгшэдэй дунда газе[...] дакциин үргэнөөр ябуулж[...] һан хүдэлмэринь анхарал [...] Аймаг дотор мүнөө эдир б[...] дэй 21 пост хүдэлжэ бай[...] нэй гэшүүд хирэ-хирэ бол[...] һургуулиингаа ажабайдал [...] пионерэй эмхиин ажал [...] тушаа газетэдээ мэдээсэ[...] даг. Тэдэнэр ганса энэ хоё[...] дал харуулгаар хүдэлмэ[...] заарлана бэшэ. Үшөө аха [...] тухайгаа һонин бэшэгүүды[...] гээнэ. Эдир бэшэгшэ В. А[...] рова «Ажалайнь стаж 50 [...] һэн бэшэг соогоо мүнөө 75 [...] тай болоошье һаа, үшөөл а[...] жэ байдаг Николай Осипо[...] лехов тухай, тэрэнэй ажа[...] нийтынь ажал ябуулгын [...] тухай найруулан хөөрэнэ. Эн[...] саган «Ветеран үшөө ажалл[...] гэжэ бэшэг соогоо Социал[...] лай Герой Павел Родионо[...] бан тухай бэшээ.

Эдир бэшэгшэдэй мэргэж[...] шэлүүлхын, эдэбхииень ба[...] хын тула редакциин хүдэ[...] лэгшэд ехэ оролдолго г[...] Иигэжэ тэдэнэй нийтын хү[...] ридэ туһа болгон, газетын[...] даһанда «Эдир бэшэгшэдэй [...] ри» эмхидхээ.

«Вперед» газетын һүүлэй[...] номерто «Манай уншагша[...] һэн бэшэг толилогдоо. «[...] арадай мүрысөөнэй ябаса, [...] нис ажалай түлөө хүдэлөө [...] ха хэрэгтэмнай манай рабс[...] нуудай постнууд, штатнаб[...] һагууд сэгнэшэгүй ехэ туһа [...] дэг юм...

Имагтал нийтынгээ хүсөө[...] аймагайнгаа газетые ёһото[...] татор, пропагандист, К[...] XXIV съездын шиидхэбэри[...] бэелүүлэлсэхэ эмхидхэх[...] болгожо шадаха зэргэтэй[...] жэ бэшэнэ.

Хүдэлмэришэн, хүдөө [...] эдир бэшэгшэдтэеэ иимэ [...] холбоотой байдаг һэн тула[...] дэнэрынь, үнэхөөрөө, газет[...] шалхы туһалагшадынь боло[...] данхай байна ха юм.

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН БУЛАН

ХЁРХООР ШАЛГАЛТА ХЭХЭДЭ

Арадай хинагша хурса нюдэтэй, һонор шэхэтэй байха ёһотой гэжэ зүб хэлсэдэг. Имагтал тиигэбэл хинагдаһан дутуу дунданууды саг соонь мэдэжэ, усадхажа шадаха аргатай болоно ха юм. Арадай хинагша болоһоорни хоёр жэл үнгэрөө. Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, энэ харюусалгатай даабаридаа эрдэсотойгоор хандаа һэм. Хэжэ байһан хүдэлмэри тушаагаа хөөрэжэ үгэхэ гэбэл, нэгэ хэдэн баримта дээрэ тогтогдохо ушартай болоно.

Үнгэрэгшэ үбэл һэн. Һая түрэһэн тугалнууд олоор гарзална гэжэ дуулабаб. Теэд ямар шалтагаанһаа гарзалба хаб? Энэ асуудалда мүртэй харюу үгэхэ хүн олдобогүй. Тиихэдэнь ушар байдалыень өөрынгөө хоёр нюдөөр хаража, мэдэжэ абаха гэжэ шиидэ бэлэйб. Отделениин партийна эхин организациин секретарь Илья Яковлевич Калашниковтай хамһажа, түрэхэ үнеэдэй фермэ ушөө орой ошохоёо түхеэрбэбди. Шалгалта юу харуулааб? Фермэ дээрэ харуулшанаар хүдэлдэг Лаврентьев түрэхэ үнеэдые эрьежэ харадаг нэрэтэй байгаа. Тэрэ һүниин нүхэр Лаврентьев хатуу харые ашаржархёод, хаанашье байһанаа мэдэхээ болишоод байгаа. Урданшье тэрэ уумхай ябадаг гэжэ элирүүлэгдээ һэн. Һая гараһан туганууд хүйтэ абажа гү, али харуулшанай муу дээрэһээ гарзална гэжэ лаб тодоруулагдаа. Совхозой директорай урда энэ асуудал тэрэ доронь табигдажа, Лаврентьев ажалһаа сүлөөлэгдэһэн, харюусалгатай хүниие туталшанаар оруулһан байнабди. Туганнуудай хойноһоо харууһан һайжаруулагдаа. Тиигэжэ саашадаа нэгэшье тугал гарзалуулагдахаяа болёо һэн.

Малай үбһэ, холимол тэжээл хулгайлха ушар али олон үзэгдэдэг. Тиимэһээ саг үргэлжэ шалгалта хэжэ байдагбди. Малшан Фёдоров хүнэй үгые һамбаашалжа нэгэ мэшээг комбикорм гэртээ абаашахаяа байтараа баригдашоо. Тракторист Баранов танигдаагүй нэгэ жолоошонтой һүниин харанхыгаар комбикорм хулгайлжа байһаар баһал баригдажа, зэмэеэ амасажа һалаа. Энэ үйлэ мал адуулагша Бурдуковскиин фермэ дээрэ болоһон юм. Үнэгүйхэн сэнгээр комбикорм Бурдуковский тэдэндэ худалдажархиха хүсэлэнтэй байгаа гэжэ мэдэгдээ. Тэрэ удааруулагдангүй ажалһаа сүлөөлэгдөө һэн.

Сифулин мал адуулагшаар үнихэнэй хүдэлдэг. Хубидаа баридаг 3 толгой малтай. Гүүртэһээнь холо бэшэ зайда 25 гектар куузику таряатай байдаг. Гурбан толгой малаа адуулганда туужа гарахын орондо Сифулин куузику тээшэ туужархина. Би хоёр удаа морёор намнажа, хорёо соонь абаашажа хаагаа бэлэйб. Теэд тэрэ алдуугаа заһаагүй, манай хэлэһые хараадаа абаагүй. Нүхэр Сифулиндо яла түлүүлэгдэхэ болонхой. Арадай хинагша байха гээшэ хүндэтэй хэрэг. Ниитын зөөриие парин нягтаар сахилганда арадай хинагша ехэхэн үүргэ дүүргэдэг аа6 даа. Тиимэһээ би энэ үзүүлэгдэһэн найдалаа бодотоор харюулхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхые оролдодогби.

«Эрдэм» совхоз өөрынгөө огород, саадтай юм. Ранеткэ, үхэр нюдэ, үгэрсэ, капуста, морхооб гэхэ мэтэ ургамалнуудые таридаг, огородой эдеэнүүдые жэлһээ жэлдэ һуулгадаг. Би эндэ бригадираар хүдэлнэм. Огород, саадаа саг соонь уһалжа, үбһэ ногооһоонь сэбэрлэжэ, үндэр баян ургаса хуряажа абаха гээшэ манай гол зорилго. Үнгэрэгшэ жэлдэ 80 центнер ранеткэ, 7 центнер үхэр нюдэ, 330 центнер үгэрсэ, нэгэ мянган центнер капуста, 170 центнер морхооб хуряажа абаа һэмди. Энэ жэлдэшье энээнһээ доошо бэшэ ургаса абахаар түхеэрэнхэйбди. Саашадаа ушөө һайнаар хүдэлжэ, үндэр амжалта туйлахаар бэеэ зэһэнхэйбди гэжэ мэдүүлхэ дуран хүрэгдэнэ. Мүн баһа хинагшынгаа хүдэлмэридэ гол анхарал табихабди.

К. ВАРФОЛОМЕЕВ.

Мухар-Шэбэр.

Соёлшод— үбһэшэдтэ

АВТОКЛУБНАЙ АЯНШАЛНА

Ниитын малда үбһэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлэдхэхэ гээшэ бүгэдэ ниитын хэрэг болонхой. Бидэ— соёлшод энэ талаар тон ехэ харюусалгатай, хубитаяа оруулха уялгатай байһанаа мэдэржэ, үбһэ хуряалга дээрэ хүдэлжэ байгаашадта шадаха зэргээрээ туһа хүргэхын түлөө оролдонобди. Тиихэдээ ябаһан газартаа социалис мүрысөөнэй дүн гаргалсаха, түрүүшүүлые магтан урмашуулха, гээгдэһэн хожомдоһон гү, али ажалай журам хазагайруулһан заримуудые хорон хурсаар шүүмжэлэл улайлгаха сайлгахаһаа эхилээд, маанадай хэхэ ажал ехэ, һайн нүлөө үзүүлхэ онол аргануул олон байна.

Манай Загарайн аймгүйсэдкомой соёлой таһагай дэргэдэхи автоклуб һүүлэй үдэрнүүдтэ «Гигант» колхоз, Онохойн совхоз ошожо, тэндэхи Шэнэ ба Хуушан Бэрээн нютагуудтахи, мүн Майск, Үнэгэтэй, Шэнэ Хүрбэ шадарай үбһэ хуряалгын бригада, звенонууд дээгүүр оло дахин ябаабди. Агитбригадамнай мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргалсаһан, концерт табиһан, мүн маанадтай сугтаа ябаһан сабхишад, парикмахер, врачнар өөр өөрынгөө туһа хүргэһэн байна. Тодорхойлбол, агитбригадын бүридэлдэ ородог эдэбхитэй нүхэд: Михаил Лубсанов «Коробейники» гэжэ арадай хатар наада, райсобесэй хүдэлмэрилэгшэ Лариса Харлова, больницын бухгалтер Наталия Кожевина, соёлшон Тамара Данилова гоё һайхан шэнэ дуунуудые, ажахын гү, али бригадын ажабайдалһаа баримтануудые хэрэглэжэ зохёоһон шорон хурса, шог ёгто частушкануудые нэрьемэ альга ташалга доро гүйсэдхэнэ. Тэдэнэй дуулалдаһанай һүүлээр баярлаһан бахархаһаншье, баһа шүүмжэлүүлхэдээ халта гомдоһон, эшэһэн гайхаһаншье хүнүүд үзэгдэнэ. Тэрэшэлэн Светлана Васильева «Ажалай түрүүшүүлдэ алдар соло!», «Түрэ хурим» гэһэн шүлэгүүдые уран хурсаар уншаад, олон янзын дуунуудые хангюурдадаг, 2—3 дахин маанадтай лекторнүүд ябалсажа (жэшээнь, аймгүйсэдкомой финансова таһагые даагша В. Г. Кожевин) һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө һэн.

Бидэнэр үбһэ хуряалтын энэ сүлөөгүй үедэ хубитаяа оруулалсажа ябаһандаа ехэ баяртайнуудбди, саашадаа бүри шударгыгаар хүдэлхэбди.

Энээнтэй нэгэн доро эхилхээ байгаа таряа хуряалгын үедэ харуулха тематическа уран зохёолой—хүгжэмтэ монтаж, шэнэ частушкануудые бэлдэжэ байнхайбди. Тиихэдээ агитбригадымнай программа бүри һонин болохо, артистнуудаймнайшье тоо олошорхо юм. Баһа ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха комбинадтай, аймагай түбэй больницын, мүн «Знани» бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэдтэй хамтаржа, түсэбөө шэнэдхэн хаража, саашадаа тусхай графигай ёһоор хүдэлжэ эхилхэмнай. Иигэбэл, хүдөөгэй ажалшадта үзүүлхэ аша туһамнай бүрил үрэ ехэтэй байха бэзэ даа.

В. ТОЛСТИХИНА,
Загарайн аймгүйсэдкомой соёлой таһагай дэргэдэхи автоклубые даагша.

ХАНИ БАРИСААНАЙ НАРАН ДОРО

Иимэ гаршагтай, гоёор хэблэгдэһэн ном Улаан-Үдын номой магазинуудта, киоскнуудта бии болоо. Москвагай «Правда» гэжэ хэблэлдэ энэ ном гаргагдаһан байна.

СССР болон МНР-эй «Правда», «Үнэн» гэжэ хоёр газетэнүүдэй хуудаһануудта гараһан материалнуудай суглуулбари—энэ ном соо совет, монгол арадуудай аха дүүгэй хани барисаан тухай, эдээнэй манлай болохо КПСС МНРП хоёрой харилсаан тухай эндэ хэлэгдэнхэй. Монгол ороной эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө хамтын тэмсэлөөр нэрээгдэһэн хани барисаан тухай, Монголой нарата һайхан газар дайдада социализмын илан мандаһан тухай эндэ үгүүлэгдэнэ.

Урдань гээгдэнги байһан орондо социализм байгуулжа байһан жэлнүүдтэ болоһон үндэһэн ехэ хубилалтанууд тухайда, гэгэдэлһээ гэгээн гэрэлтэ байдалда ороһон арад зон тухайда, тэдэнэй зохёон байгуулхы ажал хэрэг тухай эндэ уншажа болоно. Хоёр ороной зохёолшод, журналистнууд болон бусад авторнууд очеркнууд, найруулганууд, репортажнууд соогоо эдэ бүгэдэн тухайда бэшэнэ.

«Правда», «Үнэн» газетэнүүдэй редакцинууд энэ суглуулбари бэлдэжэ гаргаа,— гээд номой гаршагай хуудаһанда бэшээтэй.

Монгол дэгэлтэй хүнтэй В. И. Ленинэй хөөрэлдэжэ байһан бүгэдэндэ эли болоһон зурагаар энэ ном нээгдэнэ.

1921 оной намар Монголой делегадуудтай В. И. Ленинтэй уулзажа хөөрэлдэһэн тухай материалаар ном эхилнэ. Монгол орондо шэнэ байдал байгуулхын, бэеэ даанхай, хүгжэнги гүрэн болгохын тулада монгол арадай түрүү үзэлтэнэй тэмсэһэн тухай, Совет Россин илаһан пролетариадтай гар гараа шангаар барилсажа тэмсэһэн тухайда таблад жэлдэ хоёр газетэнүүдэй хуудаһануудта гараһан материалнууд эндэ хэблэгдээ.

Монгол арад түмэнэй гадаадын (барон Унгерн түрүүтэй) дотоодын дайсадые усадхахын тулада Монголой, Совет Россин сэрэгшэдэй хамтадаа дайлалдаһан тухай материалнуудые эндэ уншанабди. Ургые—мүнөө Улаан-Баатар хотые сүлөөлөөд, улаан сэрэгэй частьнуудай нютагаа бусаха болоходонь, Монголой республикын правительство Советскэ правительствада бэшэгээр хандаһан юм. Энээнь соонь иигэжэ хэлэгдэнэ.

«Дайсад дээрмэшэдэй дарлалтаһаа сүлөөржэ, бүхы талааараа —культурна, экономическа, засаг түрын талаар сүлөөтоор хүгжэхэ замда орохо хэрэгтэнь Улаан Армиин ехэ аша габьяатай байһыень сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглээд, монгол арад түмэнэй үмэнэһөө дэлхэй дээрэ гансахан лэ Улаан Армидаа, тэрэнэй хүтэлбэрилхы зургаанда, хүдэлмэришэн, таряашадта, танай ороной правительствада Монгол ороной ажалшан арад түмэнэй үмэнэһөө ехэ баяр хүргөөд, хэтэ мүнхын хани барисаанда этигэжэ байһыемнай мэдүүлхые гуйнабди.

Энээнһээ хойшодоо Союзуудай ба манай республикын арадууд таһаршагүй хуби заяатай болонхой, хоёр республикын ажабайдал хани барисаанай, бэе бэедээ туһалалсалгын оршон байдалда үнгэрхэ байха. ...Хүндэ сагай болоо һаань, 1921 онойхидол адляар Совет гүрэн туһалха бэзэ гэжэ найданабди.

Манай совет аха дүүнэр, уулзатараа баяртай! Монголой арад түмэн таанадай баатар габьяае хэзээшье мартахагүй!»

Иимэ удхатай бэшэг «Үнэн» газетын 5-дахи номерто 1925 ондо хэблэгдэһэн байгаа.

Энэ сагһаа хойшо табяад жэл соо хоёр арадуудай хани барисаанай наранай мандаһан тухайда энэ ном соо үгүүлэгдэнэ. Энэ харилсаан жэл ерэхэ бүри үргэдэнэ. Экономикын талаар бэе бэедээ туһалалсахаһаа гадна, мүн бэшэ бэшэ һалбаринуудаар—эрдэм ухаанай, гэгээрэл болбосоролой талаар хоёр арадуудай харилсаан улам үргэдэһэн тухайдань энэ суглуулбари гэршэлнэ.

ШЭНЭ НОМ

А. М. Горькиин Монголой гэгээрэлэй министр Эрдэнэ-Батухантай абалсаһан бэшэгынь һонирхолтой. Удаань Италида, Соррентэдэ эдэ хоёрой уулзаһан тухайда Монголой зохёолшо Л. Түдэв бэшэһэн байгаа.

Өөһэдынгөө оронуудта эгээл түрүүн социализм байгуулжа эхилһэн хоёр арадуудай хани харилсаае харуулһан олон зурагууд энэ номые гоёоно.

Лейпциг шадар Германиин Демократическа Республикын хүдөө ажахын выставкэ 19-дэхеэ эмхидхэгдэбэ. Выставкын 90 павильон ба «Агра-71» гэжэ талмайнууд дээрэ республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй туйлалта, түрүү кооперативуудай дүршэл үргэнөөр харуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: выставкын нэгэ павильон соо.

АДН—ТАСС-ай фото.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

Парторгын хуудаһан

Түмэр замай Горхоной узелай парткомой секретарь нүхэр Аюршиеевай «Өөрынгөө харюусалгые мэдэрхэ шухала» гэһэн гол материалтайгаар парторганизациин секретарьнарай ба партгруппоргнуудай заншалта ээлжээтэ хуудаһаа Загарайн аймагай «ВПЕРЁД» газетэ гаргаба. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ зорилгоор хараалһан хэмжээ ябуулгануудай хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһан тушаа статьягай автор хөөрэнэ. Тиихэ зуураа узелай коллективүүдэй ажалшадай дунда социалис мүрысөөнэй эмхидхэл ба тэрэнэй аша үрэ тухай олон жэшээнүүдые харуулан бэшэнэ.

Энэ хуудаһан дээрэ мүн «Гигант» колхозой парткомой секретарь нүхэр Бачеев ажахын заргаанай хүтэлбэриие шэнэ гурима шэлжүүлэн оруулжа байһан түрүүшынгээ алхамууд тушаа мүн лэ анхарал татамаар уншагшадтаа хөөрэжэ үгэнэ. Эндэ колхозой үйлэдбэриие һалбари бариматалан хүтэлбэрилхэ шэнэ гурим нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Тэрэ гуримаа саашадань улам баригжуулха хэмжээнүүд абтажа байна гэжэ автор мэдээсэнэ.

Тус хуудаһанда аймагай партийна ажабайдалые харуулһан тобшо мэдээсэлнүүдые һонирхожо уншамаар.

Наймаалагшад — харюусалгатай хүнүүд

«Мэпэ һая болоһон партбюрогой заседани дээрэ Жэрэмэй сельпогой хүдэлмэри магтагдаа һэн. Тиихэ ёһотойшье байгаа. Тэрэ сельпое коммунист Е. Г. Трифонов хүтэлбэрилдэг юм. Мэргэжэл шадабаряар түгэс, өөртөө, мүн сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө эрилтэ ихэтэйгээр хандадаг хүн гээшэ. Хоёрдохи кварталай хүдэлмэриин дүнгүүдээр Жэрэмэй сельпо мүрысөөндэ нэгэдэхи һуури эзэлжэ, аймпотребсоюзай правлениин ба партбюрогой дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна» гэжэ Улаан-Үдын аймагай «Коммунизмын туяа» газетэдэ толилһон бэшэг соогоо Тарбагатайн аймпотребсоюзай партийна эхин организациин секретарь нүхэр Суслов тэмдэглэнэ.

Хүдөөгэй ажалшадые эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха хэрэг һайжаруулха ябадалда эндэхи коммунистнуудай бэелүүлдэг үүргэ, тэдэнэй үдэр бүриинь оролдолго тушаа автор бэшэнэ. Хүйтэнэй сельпогой түрүүлэгшэ Д. О. Ефремов, тракторист И. Т. Дорофеев, ахалагша слесарь Д. И. Тимофеев, гаражые даагша Н. М. Попов гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө дааһан хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандадаг, шуналтайгаар хүдэлдэг коммунистнууд юм гэжэ хөөрэнэ.

Тиихэ зуураа даaһан хүдэлмэридөө хайхарамжагүйгөөр хандадаг коммунистнуудые автор статья соогоо шүүмжэлнэ. Саашадаа энэ хэрэгые һайжаруулха зорилгоор партбюрогой бэелүүлжэ байһан хэмжээ ябуулганууд тушаа тогтоно.

Үбһэшэдтэ зорюулагдана

Үдын совхоз энэ жэлдэ 2500 гектар сабшалангай ногоо хуряажа абаха ёһотой юм. Тиимэһээ хуряалгын эхилхын урдахана үбһэшэдэй 11 звено эмхидхэгдээд, мүнөө тэдэнэр түлэг хүдэлжэ байһан үетэй. Бултадаа даабари абанхай, социалис мүрысөөнэй гуримтай үбһэшэд танилсанхай. Гэхэтэй хамта «Үбһэ хуряалгада хүдэлмэрилэгшэдые культурна талаарнь хангалга, медицинскэ туһаламжа үзүүлжэ байха хэмжээ ябуулганууд совхоздо хараалагданхай. Ажахымнай өөрын автоклубтай. Тэрэнээ үбһэшэд дээгүүр ябаха график зохёогдонхой. Тэрэл гурим мүнөө баримталагдана» гэжэ Хориин аймагай **«Шэнэ үдэ»** газетэ мэдээсэнэ.

Автоклубай аяншалхада отделенидэхи клубые даагша, библиотекарь, ажахын комсорг, хүдөө ажахын тушаалта мэргэжэлтэдэй нэгэн заатагүй ябалсадаг. Тиихэдээ үбһэшэдэй дунда алибаа асуудалаар политическэ мэдээсэл хэдэг, газетэ, журнал, ном һудар абаашадаг, мүрысөөнэй дүн гаргалсадаг гуримтай. Тэдэнтэй хамта медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд заатагүй ошолсодог юм.

Үбһэ хуряалгын үедэ үбһэшэдэй дунда ябуулжа байһан ниитэ-политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин дүршэл тухай дээрэ дурсагдаһан совхозой парткомой секретарь нүхэр Ширабдоржиев бэшэнэ.

АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛ ДУНДАРШАГҮЙ

СССР-эй Наукануудай академиин Буряадтахи филиалай ниитын эрдэмэй институдай литература ба аман зохёол шэнжэлхэ таһагай хүдэлмэрилэгшэд байгша оной май, июнь һарануудта республика дотороо, мүн гадуурнье арадай аман зохёол суглуулжа ерэһэн байнад.

Теэд дундаршагүй энэ гайхамшаг баялиг энээнэй урда тээшье эрдэмтэдэй анхарал татадаг, тэрэниие шэнжэлхэ хүдэлмэриие залуу нүхэд амжалтатай үргэлжэлүүлһээр.

Мүнөө үедэ сугларaад байһан, хэблэгдэһэн буряад арадай аман зохёолнууд бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонги. М. Н. Хангаловай тэмдэглэл, шэнжэлэлгэнүүд 1958—60 онуудта Г. Н. Румянцевай хүтэлбэри доро 3 том боложо хэблэгдээ һааб даа. Харин Ц. Жамцараногой «Гэсэр», «Ерэнсэй» гэхэ мэтэшэлэн суглуулбаринууд ород, буряад хэлэн дээрэ ном боложо гаранхай. Манай хэлэ шудалаагүй эрдэмтэдтэ гү, али уншагшадта энэ бүри һайн бэзэ даа. Элитэ фольклорист С. П. Балдаев өөрынгөө тэмдэглэлнүүдые түрэлхи хэлэн дээрээ толилуулна. Литература ба арадай аман зохёолой таһагай хүдэлмэрилэгшэд сугларһан бүхы материалнуудые саашадаа ород, буряад хэлэн дээрэ хэблүүлжэ байха, энээнэйнь аша туһаар орон доторой олон түмэн уншагшад буряад аман зохёолтой бүри үргэнөөр танилсаха аргатай.

Манай таһаг ойрын жэлнүүдтэ буряад онтохонуудые гурбан том ном болгожо, хоёр хэлэн дээрэ хэблэжэ гаргаха гэһэн хараа түсэбөө бэелүүлжэ эхилээ. Гар бэшэгэй жасада хадагалаатай материалнууд сооһоо эрдэмтэд шухала һайнуудыень шэлэжэ байнхай.

Гадна ушөө мэдэгдээгүй үльгэр, онтохонуудые суглуулжа ниитэлхын тула экспедицинүүд эмхидхэгдэнэ. Энэ жэл эрдэмтэд Түнхэнэй, Алайрай аймагуудаар ябажа ерээ. Моондо тосхондо (Түнхэн) ажаһуудаг үльгэршэнтэй уулзажа, «Гэсэр» тухай бэшэжэ абаа һэмди. Энэ хадаа Монголдо хэлсэгдэдэг «Гэсэртэй» адлирхуушье һаа, удха болон хэлэнэй талаар ехэхэн илгаатай тула нүгөө һалаануудтайнь сасуулан шэнжэлхэдэ һонин байха бэзэ.

Алайрай аймагта 12 янзын онтохон — «олзотой» бусажа ерээ һэмди. Эдэниие анха ойрод яһанай зунгар-бүхэдэй буряадуудай үльгэршэд хөөрэжэ үгөө. Жэшээлхэдэ, ямар нэрэтэй онтохонууд бэ гэбэл: «Донгир баян», «Хөөсхэн Мэргэн», «Үбгэ һамган хоёр», «Олго һохор» (Зоход тосхондо ажаһуудаг 83 наһатай И. В. Ивановһоо), «Һэмээшхэн хүбүүн», «Иван баатар» «Зоход тосхондо ажаһуудаг 78 наһатай П. Н. Петховһоо). Харин Тангут һууринда ажаһуудаг Шият Шегтуева гэдэг «Алтан Шагай», «Үндэр баян», «Хаан Согто» гэһэн онтохонуудые С. П. Балдаков гэдэг «Гуйранша Гришка» тухай үльгэр хэлэжэ үгөө.

Гадна олохон домог, таабари, дуунуудые хэдэ хэдэн хүнүүдһээ бэшэжэ абаабди.

Моондо тосхондо Балжи Забанов бөөгэй олон дурдалгануудые — орон нютагайнгаа үзэсхэлэнгүүд тухай магтаалнуудые (жэшээнь, Мүнхэ сарьдаг тухай) тодорхой һайнаар мэдэхэ байжа, бидэндэ ехэ олзо «оруулба».

Иигэжэ экспедицинүүдые ябуулһанай аша туһаар институдай гар бэшэгэй жаса жэлһээ жэлдэ улам баяжана. Мүнөө айл, тосхонуудаар аяншалжа абахадаа, хамаг үльгэршэдэй хөөрэһые магнитофон дээрэ буулгажа абанабди.

Хэхэ ажал үшөөл ехэ. Арадай аман зохёол гээшэ үнэхөөрөө дундаршагүй байна даа. Саг нүгшөөнгүй, тэрэниие мэдэхэ хүнүүдһээ буулгажа абаха, уншагшадта дурадхаха гээшэ маанад—эрдэмтэдэй хойшолуулашагүй зорилго болонхой.

М. ХОМОНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Һаяхан Братислава хотодо юрэ бусын автопоезд ерэбэ. «Кварто-3600» гэжэ дэлхэй дээрэхи мантан томо стан хүсэ ехэтэй хэдэн автомашинануудаар шэрэгдэн эндэ асарагдаа. Тус стан Витковицк городой К. Готвальдын нэрэмжэтэ металлургическа комбинадта бүтээгдэжэ, Советскэ Союзай Жданов хотодохи «Азовсталь» заводто эльгээгдэхэ юм. Словакиин түб хотодо тус станай детальнууд тусхай баржада ашагдажа, Дунай мүрэнөөр, мүн Хара ба Азовско далайгаар дамжуулагдан Жданов хотодо хүргэгдэхэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: автопоезд аян замдаа.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

БЭРХЭ киномеханик

Нютагай зон энэ хүнтэй Цахир тосхоной соёлой байшанда үдэшэ бүхэндэ уулзадаг юм. Санжей Сультимович Доржиев «Победа» колхоздо киномеханигаар хүдэлнэ. Ажаллажа эхилхэдээ, тэрэ тусхай һургуулигүй байһан һаа, заочноор һуралсажа, киномеханигай мэргэжэлтэй болоо.

Оролдосо хэшээл заатагүй амжалтада хүргэдэг. Иигэжэ тэрэ зургаан жэлэй турша соо соёл гэгээрэлэй гуламтада хүдэлхэдөө, үнэн шударгы ажалаараа Захааминай аймагай киносетиин түрүү киномеханигай нэрэ солодо хүртэнхэй. Харагшадай эрилтые хараадаа абажа, үдэшэ бүри шэнэ кино харуулхые оролдодог юм. Эгээл нимэһээ түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг байһаниинь элитэ. Энэ жэлэй түрүүшын кварталай дүнгүүдээр социалис мүрысөөндэ илаһанайнгаа түлөө арадай ажахын туйлалтануудай Бүхэсоюзна выставкэдэ ошохо путёвкоор шагнагдажа, Эхэ оронойнгоо ниислэл хото Москва ошожо ерээ һэн.

Июнь һарынгаа даабари 108 процент дүүргэжэ, аймагайнгаа киносетьдэ дахинаа түрүү һуури эзэлэнхэй.

Нүхэр Доржиев гансал ажалаа хараад лэ байдаг бэшэ, үдэртөө колхозойнгоо ондоо хэрэгтэ хабаадалсадаг юм. Иигэжэ Санжей Сультимовичай оролдосо хэшээл үндэрөөр сэгнэгдэжэ, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагдаһан байна.

В. ШОЕНОВ.

Хонишон нэрэеэ суурхуулна

Мухалта гэжэ нютагай үргэн талада эртэ үглөөгүүр хонид хушууран бэлшэнэ. Хонишон Буянто Очиров үдын аяма халуун боло болотор хонидоо шэмэтэ ногоондо садхаахаяа оролдоно. «Зунай үедэ хонидоо һайнаар манажа, тобир тарган болгожо шадабал, үбэлжэлгын үедэ ядаха юумэн хомор» гэжэ эндэхи хонишод үнинэй мэдэхэ. Ушар тиимэһээ зунай сагта бүхы шадалаараа оролдожо, хонидоо тамир тэнхээ һайтай болгохо гэжэ Буянтын оролдодогынь гайхалтай бэшэ.

Очировтан гэр бүлөөрөө жэл бүри зургаан зуу гаран түлгэ хонидые адуулдаг. Тэдэнэр нилээд ехэ дүй дүршэлтэй болонхой.

Гуша гаран наһатай, хүдэр бэетэй энэ хонишон даажа абаһан түлгэ хонидоо эрхимээр харууһалжа, улад зонойнгоо магтаалда хүртэнэ. Байгша оной үбэлжэлгые Очировай отарынхид нэгэшье хони гарзалуулангүй ондо оруулаад, тобир тарганаар гүрэндэ тушааба. Гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө 34 процентээр үлүүлэн дүүргээ.

— Юһэдэхи табан жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөөндэ мүн лэ оролсонхойбди, — гэжэ нүхэр Очиров хөөрэнэ.

Эдэ бэрхэ хонишодой ажалдаа үшөө ехэ амжалта туйлаха байһандань нэгэшье һэжэг түрэхөөр бэшэ.

С. БАИРОВ.

Баргажан.

Николай ДАМДИНОВ

УРАГШАТАЙ ЯБАДАЛАЙ ОДО ЗАЯАН ТУХАЙ ДУУН

1.

Урагшатай ябадал үршөөгшэ одо заяанаймни
Уурлаһандаа; саашаа тэрэ үдэр харамсаарнь,
Түгсүүл мүргэмэ буртаг ойдо гансааран
Төөриһэн шэнги болоо һэн зүдхүү һанаамни.

Оршолондохи замаа хахадлажа ерэтэрээшье,
Одоо иимые тэсээгүйгөө тэсэхэдээ,
Гааһаар дүүрэн хатуу тамхяа нэрэсэгээжэ,
Гансаардалгын мохитой амта мэдэхэдээ,
Байһан юумэнэй удхые шэнээр туйлажа,
Барандань тэндэ ёһото сэнгынь үгэлэйлби.
Нюдэндэхи манан хушалтаа хуулажа,
Нүгэлтэ дайдаяа нюсэгэн бэеэрнь үзэлэйлби.
Ошондо ниидэһэн эрбээхэйнүүд мэтэ,
Олоороо суглардаг нүхэдэй дүхэриг бутаршоо.
Ямар нюуртай хэнэй ябаһан—гэнтэ
Яахын аргагүй
элиршоо.

Эндэһээ хойшо—
ушарһан хүндөөл, урматай,
Этигэн хүхижэ, гараа үгэдэгөө—
«хүрөө!» гээб.
Гашуун сагтаа өөрын гэхэ булантай,
Гал гуламтатай,
гэртэй байһанаа юрөөгөөб.

Урсалан бодхоһон хушалтаһаа
үлүү бэшээр
Урдань яахадаа һанадаг бэлэйбиб гэрээ?
Холын сагуудай нүүдэл моришодой
жэшээгээр
Хоол бараад лэ, архияа уугаад,
эхэнэрээ
Хотолзосо таалаад, үнжэхэшье сүлөөгүйхэн,
Үүрэй толоноор
баһал дүрөөдөө хүлөө хэн,
Һанаа амархан хатаргаад арилха шэнгеэр
Һанадаг юундэ байгаа һэнбиб тэнэгээр?
Тиирэжэ ябаһан
залуугай уймар хүхилгэн!

Тиимэл хадамни иимэ юумэн болошоо:
Урагшатай ябадалайм одо заяанай
эмнилгэн
Унтараашьегүй һаа,
харамтайгаар хоргодошоо.

2.

Урагшатай һэм багаһаа.
Шандаганда нэгэ үбэл
Урьха табяад, үглөөдэрынь хараһамни,
Олзын дээжэ—дүлэн шара үнэгэн
Орошонхой хэбтээ бэлэй урдамни.
Хэды олонтой тэрэ гэһэнһээ, үнэхөөрөө,
Хэрмэнэй орондо булга олзолон шүүрээбиб?
Урилдаануудта ушаран хүртэһэн
хүлэгөөрөө
Утаа, манан соо
ойлгомторгүй түрүүлээбиб?

Нютагтаа сэбэр басагадайшье нюдэндэ
Нюуса таларалай хитэнги ошо
харадаг һэм.
Залуугай һүнинн хатар нааданай түргэндэ
Зарим нэгыень
хүтэлэн абажа гарадаг һэм.

Долонгироор, ойлгосоор, али дорой гээ гүт?
Дортожо хэнһээшье ябаагүймни болоо.
Хүн түрэлтэнэй ухаан бэлигэй орой өөдэ
Хүсэтэ дэбисээр ниидхэдэг һэм бодолоо.

Хаба тамирааршье гомодхоогдоһон бэшэ бэлэйб.
Халуун шуһатай, хадхуу үгэтэй ябагдаа.
Энгэрээ шуулан, сэдьхэлээ зондо сэлеэб,—
Энэмнил, хай болгоомжогүй һэн ха даа...

Аза талаангай алтан үдэтэ шубууе
Арга заатагүй шүүрэжэ һураһан хүбүүе —
Амыень жааха татаха гэһэн лэ хадаа,
Одо заямни хамаг тэсэлээ һалахадаа,
Орой дээрэһээм хулжаһаниинь энэл даа.

3.

Урагшатай ябадал үршөөгшэ одо заяандаа
Уйдан, гуниран орхигдоһон сагтам
Гарыем батаар гартаа бариһан зандаа
Гансахан хүн
газар дээрэ үлөө захадам.

Амжалтануудые угтан сэглэдэг хэнгэрэгүүдэй
Альга ташалгантай суг наярха үеэр,
Хүл табилдаанһаа
тэрэ хүмни хоргуу тээ
Хүлеэсэтэйгээр һуудаг бэлэйл ара бэеэр.

Түхэл шарайем суурхуулхаяа бэлдэһэн
Түмэн дэнтэй «юпитернүүдэй» гэрэл соо
Гүрэмэл гэзэгэеэ урадхан,
намтаяа оролсоогүйгөөр,
һүүдэр талые шэлэдэг һэн.
Харин мүнөө—
хажуудамни үлэжэ,
Халуун духыем энэрхы альгаар эльбэжэ,
Үрэ зүрхыем дуранай долгёор хайлуулан,
Үһөө атаанһаа
бодол һанааем зайлуулан,
Амин тулга болоошошни энэ бэлэйл,
Анханай шэлэжэ абаһан ганса дангинам!
...Урма найдалай хонхо
шэхэндэм ханхинан,
Унтарһан зоригни сээжэ соомни һэришэлэйл.

Далита шуран годлинуудта дайруулан,
Дайта газар дээрэ бүдэрһэнөө,—
зоригтой,
Дахин бодожо, сахюур шүдөө сайруулан,
Дабшаһан сэрэгшэ — намдал адли ёһотой.

Агшан зуура алдаад орхиһон жадаяа
Аяар дээшэнь үргэн, баһа ялалзуулбаб.
Алтан дэлхэйдэ ганса бэшэб!
Шамтаяа
Арюудхагдаһан
шэнэ сэдьхэлээр уулзабаб.

Шэнээр юумэн түхэлөө олошоо бүгэдэдөө.
Шэнээр шимниш мэдэн гэһээмни, харагдааш.
Урдам, инагни, энеэбхилэн бодоходоо,
Урагшатай ябадалайм одо заяандал һанагдааш.

4.

Урагшатай ябаһайб гэжэ хэды хүсэбэшье,
Уладань
хуби талаандаа
унасагаажа бү һуна.
Үгсүүршье һаань,
өөрын замаар сэхэ ошожо,
Үлүү харангүй, дуратай хэрэгтээ шуна.

Һанаа амархан, өөрөө өөртөө эзэн,
Һараараа гэртээ һуушаналби заримдаа.
Уншанам, бэшэнэм, хүсэеэ туршажа үзэн,
Ута харгыдашье гаранам баһа тухандаа.

Байгаалиингаа энгэр хударнь хужарланам.
Байгалай түшэг Бархандa гү, Саянда
Оюун ухаанай гүнзэгы һэргэг даянда
Оршолон түбнеэ, замбуулинаа ажагланам.

Хаанаш яба — хүхэ тэнгэриин майхан лэ,
Хүнүүдэй байдал — гашуудалтай, баяртайгаа.
Эдеэнэй дээжэ — аяга дүүрэн сайгаа
Эхэнэрнүүдэйнь хүндэдөө хүргэхэ һайхан лэ.

Амидаралта эхэ — дайдынгаа хүрьһэндэ
Альгаяа иигэжэ жэгнэхэдээд абаһандаа,
Хэзээнхиһээшье һонор тархитай, бэе мэндэ,
Бэлиг нэмэһэн — гэртээ бусаха зохид даа!

Баһал эхилнэ барагдашагүй ажални.
(Банзаровташье, Бабушкиндашье дүтөөрби).
Хүшэгэ нээгдээд, зүжэгэй үйлэ захална,
Хүгжэм зэдэлээд, салгидана оратори.
Шүлэгүүд ерэнэ, далайн долгёор эбхэрээд...
Дахин, дахин...
Тингээд нэгэтэ... хабарай үдэр...
Ухаандаашье оруулаагүй байтар,
Утаһаар дамжан,
баярай үгэнүүд дэбхэрээд,
Телефониием ондоргоно...
Энэ —
Эрхим танилни
амжалтадам хүхеэл даа:
Шадалай хүрэхөөр бүтээһэн ажалайм үнэ —
Шагнал хүртөө
минии шэнэ зохёолдо!

Халуун долгин сээжыемни дэлдэжэ,
Хамаг олон голхоролнуудни сүмөөрөө
Хайшаашьеб даа үгы болон дэгдэжэ, —
Одоол тиихэдэ тухайлаа һэм зүнгөөрөө:
Одо заямни
наашаа эрьебэ ха гэжэ...

5.

Далайда һалхин далбагые түлхижэ,
Далитай болгон,
долгин дээгүүр һүргэнэл.
Урагша намда огто хамаагүй гэжэ
Уладта худалаар хэлэхэгүйлби — нүгэл.

Бүтэжэл абаа һаа, хосорхогүй түсэбүүдтэй,
Бүхы хүсэлөө урагшань би шэдэнхэйб.
Хүнэймнай наһан энэ дэлхэйдэ —
хэмжүүртэй,
Хүсэн тамиршье тоотой гэжэ мэдэнхэйб.
Урагша намда яахын аргагүй өөрэ.
Урлан эхилһэн хэрэг бүхэмни—баран
Хангиран унаһан тахадал бэшэ, харин
Харбаһан годлидол
тудасатай һаа — дээрэ.

Зоригоо мүхэн гунхаһанайл хэрэггүй!
Зоной дундуур —
һэшхэл дээрээ хирэгүй,
Хомхой хобдогой ашаа шэрэбэб гэлтэгүй,
Хонгор сэдьхэлээр үнгэрхэмнай болтогой.

Алишье сагта, юунэйшье болоо һаа, мэдэ:
Адляар таранхайл замбуулинай туяан.
Энэ дэлхэйдэ хэзээшье байхал бидэндэ
Эрьехэ наран, үргэмжэлхэ одо заяан.

1970 он, апрель—май.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ургаса хуряалгын техникэ һайнаар заһабарилха» гэһэн түрүү бэшэг. «Тэжээл бэлэдхэлгэ — мүнөөдэрэй шухала зорилго» гэһэн гаршаг доро информацинууд. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Дайшалхы зэргэдэ» гэжэ С. Кузичевай статья. «Саг үргэлжын хиналта» гэжэ А. Стрикаловскиин статья.

Гурбадахи хуудаһанда: номой шэнжэлэл. Г. Субботиной «Пропагандистнар» гэһэн статья. ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Конверт дээрэхи тоонууд» гэжэ И. Посельскаягай статья. Уласхоорондын шэнжэлэл.

ЭНХИР ЭКРАН

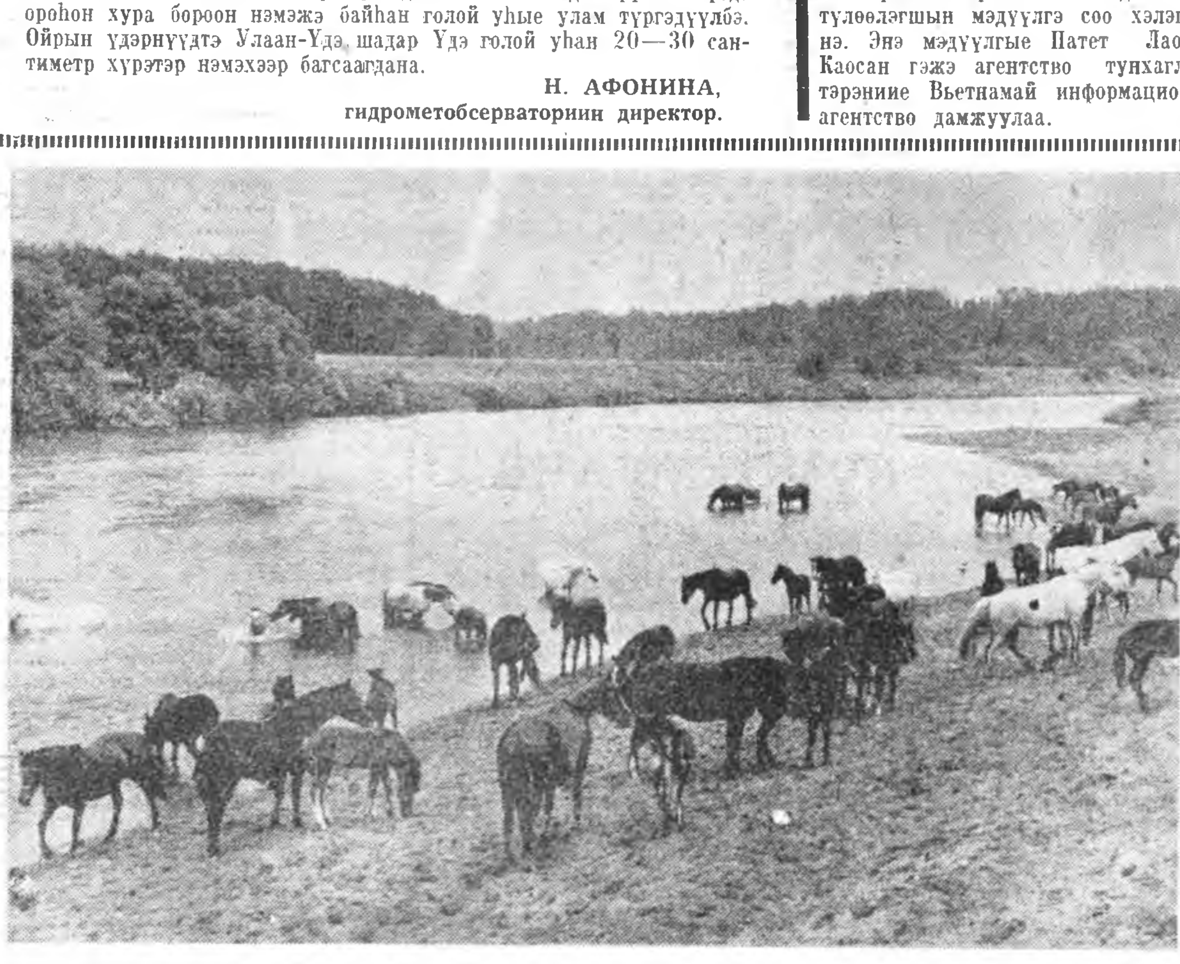
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
19.00 — «Колобок» гэһэн фильмконцерт. 19.30—«Ветер весь день» гэһэн киноочерк. 19.40 — телепанорама. 20.00 — «Факел» гэһэн залуушуулда зорюулагдаһан программа. 20.45—«Уласхоорондын шэнжэлэл» гэһэн дамжуулга. 21.05 — юридическэ асуудалда зорюулагдаһан дамжуулга. 21.20 — «Угрюм-река» гэһэн уран һайханай фильмын 3-4-дэхи серинүүд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Үнгэрһэн хоёр-гурбан хоногой тэндэ татажа эхилһэн Сэлэнгэ мүрэнэй уһан тиимэшье ехээр доошоо һуугаагүй. Мүрэнэй гол һабаараа урдатар үшөө метр шахуу уһан татаһан байха зэргэтэй. Эдэ үдэрнүүдтэ Хяагтын адагһаа Кабанскын аймаг хүрэтэр Сэлэнгэ мүрэнэй уһан татахаар хараалагдана.

Бэшүүрэй аймагай газар дээгүүр урдажа гараһан Хёлго голой уһан эхиндээ татажа эхилбэ. Тиимэһээ ойрын үдэрнүүдтэ Бэшүүрэй аймагай ажахынуудай газар дээрэхи уһан өөрынгөө хуушан һабада орохонь лабтай. Зүгөөр Үдэ голой эхиндэ һүүлэй үедэ ороһон хура бороон нэмэжэ байһан голой уһые улам түргэдүүлбэ. Ойрын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ шадар Үдэ голой уһан 20—30 сантиметр хүрэтэр нэмэхээр багсаагдана.

Н. АФОНИНА,
гидрометобсерваториин директор.

Москва мүрэнэй эрье шадар Москвагай моринной заводой бэлшээринүүд байдаг. Шэмэ һайнтай ногоогоор элбэг энэ бэлшээридэ орловско үүлтэрэй адуун һүрэг бэлшэнэ.

АПН-эй фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ДЭБЖЭЛТЫН ТҮШЭГ ТУЛГУУРИ

Аха дүү социалис оронуудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Крымдэхи хани ёһоной уулзалга бүхы дэлхэй дээрэ ехээр һонирхогдоно. Социалис байгуулалтын, уласхоорондын байдалай шухалын шухала асуудалнуудаар Крымдэ һанамжануудаа мэдэлсэлгын ехэ удха шанартай байһые хариин газетэнүүд, радио ба телевидени тэмдэглэнэ. Энэньшье тушаан болоһон ушар бэшэл даа. Социалис хани нэгэдэлэй хамтын ябуулгануудта олониитын хододоол ехэ һонирхолтойгоор хандадаг байһые бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн баримта харуулжа үгэнэ гэбэл, социалис оронууд эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай түлөө арадуудай тэмсэлэй найдамтай түшэг тулгуури, түүхэтэ хүгжэлтые хүсэтэ ехээр түргэдхэгшэ болодог байна бшуу.

«Социалис гүрэнүүдэй хани холбоон, тэдэнэй нэгэдэл дэлхэйн революционно хүсэнүүдэй гол хубинь, эб найрамдалай шухала дүхэм нүхэсэл болоно» гээд Чехословакиин «Руде право» газетэ онсолон тэмдэглэнэ. Мүнөө үе сагай бүхы шухалын шухала асуудалнуудаар социалис оронуудай коммунис партинуудай хэдэг нэгэдэмэл ябуулгануудай саашанхи алхамынь гэжэ Крымдэхи уулзалгые тоолохо хэрэгтэй гээд газетэ тэмдэглэнэ. Социалис оронуудай али бүхы талын харилсаа холбооной бата бэхи үндэһэ һууринь марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонууд болоно гээд СЕПГ-гэй ЦК-гай орган болохо «Ноёс Дойчланд» газетэ зүбөөр заана.

Социалис оронуудай хүндэтэй һанамжые капиталис оронууд дуратай дурагүйшье һаа, хэрэгсээнгүй гаража шадахагүй байна. Уласхоорондын хэдэн олон эгээн лэ шухала асуудалнууд Крымдэ зүбшэн хэлсэгдээ гээд американ Ассошиэйтед Пресс ба Юнайтед Пресс агентствэнүүд тэмдэглэнэ. Американ ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, Индохитадай арадуудай хэжэ байһан баатарлиг тэмсэлые али болохоор дэмжэхээр, шууд сэхээр, хубилашагүйгөөр дэмжэхээр уулзалтада хабаадагшадай шиидэнги байһанаа дахяад элирхэйлһэндэ хоёр агентство анхаралаа хандуулна. Дүтын Зүүн зүгтэ эб найрамдал һэргээхын түлөө араб арадуудай хэжэ байһан үнэн зүб тэмсэлдэ туһаламжа үзүүлхээр социалис оронуудай бэлэн байһаниинь шухала удха шанартай гээд Рейтер агентство, буржуазна олон томо газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Экономическа харилсаа холбоогоо хүгжөөлгэдэ социалис оронуудай туйлаһан амжалтанууд дэлхэйн олониитэдэ ехээр һонирхогдоно. Тусхайлбал, 15—20 жэлэй турша соо шата дамжуулан бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан, СЭВ-эй гэшүүн оронуудай социалис экономическа нэгэдэл саашадань хүгжөөхэ харилсаа холбооень гүнзэгырүүлхэ ба нарижуулха ехэ программые СЭВ-эй XXV сесси баталан абаа. Тэрэниие Крымдэхи уулзалгада хабаадагшад үндэрөөр сэгнээ. Энэ программын уласхоорондын ехэ удха шанартай байһаниинь онсолон тэмдэглэгдэнэ. Нэгэдүүлгын программа СЭВ-эй гэшүүн оронуудай хоорондохи, дэлхэйн социалис байгуулалтын интернациональна холбоо барисааень бүри ехээр бэхижүүлхэ гээд дэлхэйн элдэб оронуудай түрүү үзэл бодол баримталдаг хэблэл онсолон тэмдэглэнэ. Энэ нэгэдэл үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые улам бүри түргэнөөр хүгжөөлгэдэ туһална, социалис оронуудай арадуудай байдал һайжаруулгада туһална, дэлхэйн ажахыда, капитализмтай хэгдэдэг экономическа мүрысөөндэ социалис оронуудай байдалые бэхижүүлнэ.

Аха дүү оронуудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай Крымдэхи хани ёһоной уулзалга уласхоорондын ехэ удха шанартай ушар болоно. Энээниие олон оронуудта хэлэгдэһэн һанамжанууд, социалис гүрэнүүдэй ажалшадай, бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолто олониитын уулзалгын дүнгүүдые нэгэн һаналтайгаар һайшаалга харуулжа үгэнэ.

ЭЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛ НЭТЭРҮҮ ААША ГАРГАНА

Индохитадтахи тулалдаае амгалан ёһоор гуримшуулха тухай Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствын һаяхан оруулһан дурадхалнууд Зүүн-Урда Азида эб найрамдал, аюулгүй байдал һэргээхэ зүб зүйтэй үндэһэ һуури боложо үгэнэ гээд Крымдэхи уулзалгада хабаадагшад онсолон тэмдэглэһэн байна. Энэ шухала үүсхэл бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр дэмжэгдээ. Американ буржуазнашье хэблэл энээниие шухала, таарамжатай ушар гэжэ нэрлэһэн байна бшуу. Зүгөөр Урда Вьетнамай дурадхалай оруулагдаһан июлиин 1-һээ хойшо һарын үнгэрөөшье һаа, Вашингтон абяа аниргүй байһан зангаараа.

Сагаан байшанда августын 4-дэ болоһон пресс-конференци дээрэ корреспондентнүүдэй ехээр табиһан асуудалнуудта харюусахадаа, президент Никсон хадаа РЮВ-эй ВРП-гэй таатай дурадхалнуудта харюу үгэлгые унжагайруулһанайнгаа түлөө американ правительство шүүмжэлэлдэ ороно гэжэ мэдэрхэ баатай болоһон байха юм. Вьетнам тушаа Парижда болоһон байһан дүрбэн талын зүблөөн дээрэ оруулагдаһан долоон пунктһаа бүридэһэн эб найрамдалай түсэбтэ Холбоото Штадуудай хэзээ харюусаха байһан тухай мэдээсэхэһээ президент дахяад арсаа.

Иимэ ехэ нэтэрүүгээр арсалгын шалтагаан тухай таамагшалаад яахамнайб. Энээн тухай американ ээрхэг түримхэйшүүлэй эшэгүүритэ муухай хэрэгүүд ямаршье үгэнүүдһээ үлүү һайнаар гэршэлжэ үгэнэ. Вашингтон «амгалан ёһоной» мэдүүлгэнүүдые хэдэг болобошье, Индохитадһаа гаража ошохые яаранагүй. Харин Индохитадта американ интервентнүүдэй, тэдэнэй туһамаршадай сэрэгэй ябуулгануудые бүри эдэбхитэй болгохо һэдэлгэнүүд тухай һүүлшын ушарнууд гэршэлжэ үгэнэ. Үнгэрэгшэ неделидэ ДРВ-гэй хүн зон олонтой районуудые американ авиаци дахяад бомбодоо, Урда Вьетнамай хойто талын провинцинуудта стратегическэ бомбардировщигууд добтолоо, Камбоджо руу шэнээр түрин ороолгонууд болоо.

Лаосой хэрэгүүдтэ американ империалистнуудай бүри ехээр халдан ороһон тушаа шэнэ баримтанууд августын 2-то олондо мэдээжэ болоо. Тус оронд ЦРУ-гай хэдэг ябуулгануудые элирүүлһэн элидхэлые США-гай сенадай гадаадын хэрэгүүдэй талаар комисси тунхаглаһан байна. Энэ элидхэлһээ хаража үзэхэдэ, 1962 оной Женевскэ хэлсээнүүдтэ гар табиһан бэхэнүүдэй хатажа үрдеэдүй байхада, Вашингтон Лаосой сүлөөлэгдэһэн районуудта тагнуулай ба һүйдхэлэй худэлмэри шангадхаха тухай өөрынгөө тагнуул хэдэг гол зургаанда эрилтэ хэһэн байха юм.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо, үнгэрһэн юһэн жэлэй турша соо Лаосто ЦРУ угаа ехээр ябуулгануудые хэдэг болоо. ЦРУ хүлһэнцэдые хинадаг, тэдэниие бэлдэлгын гаргашые түлэдэг, тэдэниие хамаг юумээр хангадаг, сэрэгэй ябуулгануудай гаргашануудые даадаг гээд сенадай комиссиин элидхэл соо хэлэгдэнхэй. 1971 оной финансова жэлдэ США Лаосто үзүүлэгдэдэг туһаламжа гэдэгтэ 350 миллион доллар гаргашалһан байна. Энэ хадаа ЦРУ-гай ябуулгануудай гаргашада, буу зэбсэг болон һомо хэрэгсэлнүүдые үгэлгэдэ хүсэдөөр шахуу гаргашалагдаһан байха юм. Июлиин 1-һээ эхилһэн 1972 оной финансова жэлдэ эдэ гаргашанууд 374 миллион доллар хүрэтэр нэмэхэ байна. Лаосые сэрэгэй бааза, шэнэ түхэлэй колони болгохо зорилгоор энэ орондо эсэргүү дайн байлдаа американ империалистнууд хэнэ. Гэбэшье Лаосто, Вьетнамда, Индохитадай бусад районуудта сэрэгэй илалта туйлаха гэһэн американ империализмын һэдэлгэнүүд заатагүй буруу һү-

рэхэ гэжэ тон эли гээд ... хэлсээнүүдэй баталагдаһаар ... жэлэй ойтой дашарамдуулан, ...гэй МИД-эй хэһэн мэдүүлгэ со... лон тэмдэглэгдэнэ.

ГВИНЕЙ: БЭЕЭ ДААНХАЙ БАЙДАЛДАНЬ АЮУЛ ТОХЁ...

Сентябриин 13-да бэеэ ... байдалтай болоһонойнгоо ойе ... лэхэ гэжэ бэлдэжэ байһан Г... дахяад аюул тохёолдожо бай... рүү үзэл бодол баримталдаг ... унагааха, Гвинейн бэеэ даанхай... далые хаһаха зорилгоор ... толгые Африкадахи ху... агентнүүдые хэрэглэн, Порту... колонизаторнуудай бэлдэжэ ... тухай сошордомоор мэд... ороной ниислэл — Конакри... тана.

Иимэ аюулай лаб тохёолдо... лохо байһан тухай ямар ... гэршэлжэ үгэнэб гэхэдэ, ... жэлэй ноябрьда Португалиин ... шэд Гвинейн арадые дахяад ... шолгодо оруулха һэдэлгэ хэһ... на бшуу. Тиихэдэ добтолон ... һэдэлгэ сухарюулан сохигд... Мүнөө энэ добтолго бүри ех... жээтэйгээр бэлдэгдэнэ. Ябуул... талаар Лиссабондо зохёогдоһ... сэбүүд нёдондо жэлэйхи ... түрүүшын шатада хүлһэншэд... рэглэхэ гэжэ хараалагданхай. ... Гвинейтэй хүршэ газар ... (БИСАН) байдаг Португали... ниальна сэрэгүүд туһаламжа ... хэ байна. Гвинейн правит... бэлдэгдэжэ байһан энэ добтол... һа саг соонь элирүүлэн мэд... дары түргэнөөр дайшалхы ... бэлэн болгогдоо. Гвинейн бүх... өөрынгөө бэеэ даанхай байдал... гаалхын тулада жагсан бодо... туғалиин зүгһөө шэнэ ээрхэг т... хэй ябуулга хэхэ аюулые дар... гэнөөр хаража үзэхэ гүйлтат... Гвинейн правительство Аюу... Советдэ хандаһан байна. Гв... тохёолдоһон гай түбэгые Аюу... Советдэ зүбшэн хэлсэлгэ По... лиин колонизаторнуудые, ... туһамаршадые эшэгүүритэ ... байдалда оруулаа.

Национально-сүлөөрэлгын ... лөөе зэрлиг муухайгаар дараж... һан өөрынгөө колониуудтай ... һэн Африкан бэеэ даанхай ор... амгалан тайбанаар һуулгахые ... гали хүсэнэгүй гээд совет ту... шэ мэдүүлһэн байна. Имагтай ... колониальна дайн байлдаа... дары түргэнөөр булюулагдаал... ни өронууд болон арадуудт... даанхай байдал олгохо тухай ... рациин хүсэдөөр бэелүүлэгдэ... хада, Африкын гүрэнүүдэй ... эрхэ, Африкадахи эб найрамд... аюулгүй байдал хангагдажа ш... байна. Эдэ зорилгонуудай түлөө ... сэжэ байһан африкан арадууд... ветскэ Союз, бусад социалис ор... хубилашагүй дэмжэлгэ үзүүлнэ...

Г. ШИШКИ...
(ТАСС)

ХИЛЫН саанаһаа
РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

Үрэ ехэтэй аяншалга

ТОРОНТО. (ТАСС). Индеецүүдэй ба хойто талын газар нютагуудые хүгжөөлгын хэрэгүүдэй талаар министр Жан Кретьен Монреальда болоһон пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлээ. Советскэ Союзда аяншалгынгаа үрэ дүнгүүдээр, намайе хани халуунаар угтаһаарнь би һаналаа ханааб.

Арктикые хүгжөөлгөөр СССР-эй дүй дүршэлтэй танилсаха арга Совет ороной хойто районуудаар аяншалга олгоһон байна. Энэ дүй дүршэл Канадын хойто талын нютагуудые ашаглахада шухала боложо үгэхэ байна бшуу.

Хойто талынгаа нютагуудай экономическа хүгжэлтөөр СССР ехэ амжалтануудые туйлаа. Канада ба Советскэ Союз дүй дүршэлөө халан абалсажа шадаха байна гээд Кретьен мэдүүлээ. Газарай гэдэдэггүй эрхэ байдалда гидроэнергетикын, барилгын, газопроводуудые түхеэрэлгын, транспортые хүгжөөлгын талаар хоёр ороной хоорондо харилсаа холбоо тогтообол таарамжатай гээд тэрэ зааһан байна.

Советскэ Союзда аяншалга иимэ харилсаа холбоо тогтоохо арга боломжо нээжэ үгөө гээд Кретьен мэдүүлээ.

ЭЭЗРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГЫЕ БУРУУШААЛГА

ХАНОЙ. (ТАСС). Лаосой хархис хүсэнүүдэй сэрэгүүд США-гай авиацяар түргэнөөр дэмжэгдэн, Лаосой бүхы газар дээрэ сүлөөлэгдэһэн районуудта эсэргүү дайшалхы ябуулгануудые харата зорилгоор дэлгэрүүлээ гээд Лаосой арадай-сүлөөрэлгын армиин верховно командованиин түлөөлэгшын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Энэ мэдүүлгые Патет Лаогой Каосан гэжэ агентство тунхаглаа, тэрэниие Вьетнамай информационно агентство дамжуулаа.

Лаосто эб найрамдал һэргээхэ, үгэеэ ойлголсохо зорилгоор буудалдаа зогсоохо тухай ПФЛ-эй июниин 22-ой дурадхалда харюуе лаос арадай ба бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай олониитын хүлеэжэ байһан үедэ, американ империалистнууд, тэдэнэй туһамаршад ээрхэг түримхэй ябуулгаяа эдэбхитэй болгоно гээд мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Сагаан байшангай билдагуушалга

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Индохитадта США-гай сэрэгээр хамааралсалгые «болюулха» тухай Сагаан байшангай тусхайтаар найдуулһан найдуулганууд бодото хэрэгүүдтэй угта тааралданагүй гээд конгрессто шүүмжэлэл гарадаг болоо. «Вьетнамдахи дайн байлдаанһаа правительство һургаал абаа гэжэ юуншье гэршэлжэ үгэнэгүй. Правительство хадаа саашадаа ондоогоор ябуулга хэжэ: нюуса далдаар газар дээрэ бэшэ, харин агаарһаа байлдаа хэжэ, американ сэрэгүүдые гражданска хубсаһа үмэдхүүлээд эльгээжэ, армиие бэшэ, харин ЦРУ-е хэрэглэжэ шададаг болоо» гээд сенатор М. Грэвел (Аляска штадһаа демократ) мэдүүлһэн байна.

Американ сэрэгүүдые Вьетнамһаа юһэ һарын турша соо гаргахые уряалһан Мэнсфильдын дурадхаһан заһабаринуудые дэмжэхэһээ правительствын арсаһан дээрэһээ Сагаан байшангай мэдүүлгэнүүдэй үнэн сэхээр хэгдэһэндэнь «этигэхэнь бэрхэтэй болоо» гээд сенадай гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссиин түрүүлэгшэ У. Фулбрайт (Арканзас штадһаа демократ) заагаа.

„Аполлон-15" ниидэлгэ... дүүргэбэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Гурбан космонавт Д. Скотт, А. Уорден, Д. Ирвин гэгшэдэй һуужа ябаһан «Аполлон-15» гэжэ замбуулинай онгосо Номгон далай дээрэ Оаху (Гавайска аралнууд) аралһаа хойгуурхи уһан дээрэ буужа, ниидэлгээ дүүргэбэ.

Кеннедиин нэрэмжэтэ хушуун дэрэһээ июлиин 26-да ниидэн гараһан «Аполлон-15» июлиин 30-да һарые тойрон ниидэхэ замда гараа. Удаадахи үдэрынь Д. Скотт, Д. Ирвин һарын кабина соо һуугаад, һарын нюруу дээрэ буугаа. Космонавтнууд һара дээрэ 67 часай турша соо байхадаа, 18 шахуу час соо кабиныв газаа тээ гаража ябаа. Д. Скотт Д. Ирвин хоёр хүнэй һууритай вездеходто һуугаад, һарын Апеннин хаданууд руу ба Хэдли борозда тээшэ аяншалжа ошоо. Тэдэнэр һарын элдэб шорой, шулуу суглуулаа, научна приборнуудые тодхон табяа, тэрэшэлэн фото ба кино-буулгабари... хэһэн байна.

Августын 2-то Д. Скотт, Д. И... һараһаа ниидэн гараад, тэ... һуужа ябаһан һарын кабина ... тойрон ниидэжэ ябаһан А. Уо... гол блогтой залгалдаа. Косм... нууд бишыхан хэмэл одо ... дээрэһээ табижа, һарые дүтэш... тойрохо замда гаргаһан байна.

Газар тээшэ ниидэжэ ябаха... даа, А. Уорден онгосоһоо зам... най дайда руу гараад, һарын ... буулгаһан пленкотой кассет... кабину руу оруулаа.

Мүнөө космонавтнууд Хьюсто... хи замбуулинай центртэ медици... шалгалта гаража байнхай. ... шулуу, шоройнууд мүн лэ тини... молёдоор эльгээгдээ. Мүнөө к... навтнууд урдынхидаал адляар ... тинда байлгагдахагүй юм.

Эзэмдэгшэд сэрэгүүдээ олон болгоно

ЛОНДОН. ТАСС-ай корр. В. Осипов иигэжэ дамжуулна:

Августын 5-да Англиин премьер министр Э. Хит гэгшын хүдэлдэг газарта нюуса зүблөөн боложо, эзэмдэлгын армиие олон болгохо тухай шиидхэбэри гаргагдаа һэн. Энээнэй һүүлээр эльгээгдэхээр багсаагдажа байһанда орходоо һураггүй олон Англиин сэрэгүүд Ольстер эльгээгдэхэнь.

Эндэ мэдээжэ болоһоной ёһоор, ойрын дүрбэн үдэрэй турша соо 2 мянга шахуу Англиин солдат тиишэ эльгээгдэхэнь. Буһалгаануудые даралгаар «дүршэлтэй» болоһон сэрэгэй түрүүшын подразделенинүүд тиишэ эльгээгдээ.

Хойто Ирландидахи Англиин сэрэгүүдэй тоо мүнөө 13 мянга... хүрэтэр олон болгогдохонь.

Сэрэгэй нэмэжэ эльгээгд... һүүлээр Ольстерто хашалта ... тэнүүд бүри үргэдхэн ... гээд лондонойхид багсаана. ...рой премьер-министр В. Ф... үнгэрэгшэ неделиин һүүл ... Лондондо нюусаар ерээ. Энэнь ... жэглэгдэһэн хүнүүдые» бул... сүүд ба мүрдэлгэгүйгөөр ... ха, католигуудай байрладаг ... талнуудта шангаар хэһээлтэ ... тээнь хэдэг байһан «тусхай ... нүүд-Б» гэдэгүүдтэ адлирхуу ... толгын отрядуудые байгуулха ... бүүдтэй холбоотой гэһэн мэ... хэблэлдэ гараа.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Н-01507. Заказ № 1026.